1 /203 ■ Ianuarie 2020 ■ Anul XVIII

Cafeneaua literară

JAROSLAW JASNIKOWSKI

supliment ARTE POETICE

Ancheta «Cafenelei literare»:
Poezia canonică românească

Poezie în decembrie

Ceainăria „La librărie, Mon Cher”, din Piteşti, a găzduit, la ceas de seară, în ziua de nouă a lunii decembrie, un eveniment prilejuit de lansarea unor cărţi de poezie (şi nu numai), aduse în faţa publicului de prestigioasa Editură Eikon.

Protagoniştii au fost poeţi cunoscuţi de comunitatea literară din Piteşti, foşti membri ai Cenaclului SIND ‘89, dar şi invitaţi ai acestora. Poetul **Liviu Măţăuanu** a lansat, după 20 de ani, a doua ediţie a cărţii sale de debut, *Umbra personajului*, fiind urmat de poeţii **Gelu Ungureanu** şi **Silvia Andrucovici**, cu volumele *Secvenţe* şi, respectiv, *Fuga de om*.

În memoria scriitorului **Vasile Andru**, Editura Eikon a prezentat cărţile *Mireasa vine cu seara* şi *Pomenirea relativ veşnică*.

Emoţionante au fost amintirile poeţilor care au făcut parte din Cenaclul literar Sind, povestite de Florentin Sorescu, poet şi avocat, şi recunoştinţa pentru cei care au înlesnit întâlnirile lor de cenaclu în sala bibliotecii Casei de Cultură a Sindicatelor din Piteşti, în urmă cu mulţi ani.

Alături de poeţii care şi-au lansat cărţile au fost colegii lor „sindişti”, Dragoş (Tache) Tudose, Florentin Sorescu, Romeo Lefter, Orlando Năstase şi Constantin Gligore. Printre invitaţi au fost şi poeţi ai USR-Filiala Piteşti: Aurel Sibiceanu, Virgil Diaconu, Mircea Bârsilă, Liliana Rus, Cristina Onofre, Allora Albulescu, Sorin Durdun.

La această întâlnire cu poezia au mai participat şi Simona Şerban, Ildi Şerban, Alexia Ema (Cenaclul literar Ţara cuvintelor), împreună cu Aurel Sergiu Monea şi Marin Stanciu (Fundaţia Ecokind pentru Tineret).

Directorul Editurii Eikon, Valentin Ajder, şi scriitorul Vianu Mureşan, au prezentat cele mai noi apariţii editoriale.

De la un timp, tot mai rar şi mai greu se adună poeţii, chiar şi poeţii prieteni. De această dată, Liviu Măţăuanu a reuşit să ne adune din lumea de afară, zgomotoasă, ostilă, într-un spaţiu liniştit, la o cană cu ceai sau cu vin, şi pentru câteva ore poezia şi-a găsit loc în poveştile lunii decembrie.

Liliana RUS

Cenaclul SIND ‘89

Cenaclul SIND ‘89 a luat fiinţă, fireşte, în anul 1989, și a aparţinut Casei de Cultură a Sindicatelor din Pitești. Din el au făcut parte foarte tinerii pe atunci (mulţi, liceeni) Florentin Sorescu, Liviu Măţăoanu, Sorin Durdun, Dragoş Popescu, Dragoş Tudose, Alexandru Ştirbu, Nicoleta Popa, Gabriel Grigore, Constantin Gligore, Tiberiu Frim, Liviu Ştefănescu, Nina Vasile, Marian Barbu, Andreea Hirică, Marius Dumitrescu, Monica Doru, Dan Neamţu, Romeo Lefter, Orlando Năstase, Ana Maria Sturzu, Gelu Ungureanu, Lucian Pârvulescu, Emil Deaconescu (Bogumil).

„Cenaclul a funcţionat continuu, între 1990 şi 1991, în Piteşti, apoi, până în 1996, când am terminat facultăţile (am fost studenți cam în același timp), ne întâlneam în Bucureşti, la Florentin Sorescu (Grozăvești) sau la Dragoş Popescu (Leu), în camera lor... Din 1996, toamna, am revenit în Piteşti. Şi de atunci au început publicarea și lansarea cărților noastre: antologii și cărți personale, poezie și proză. Am publicat volume personale și antologii de poezie – Sorescu, Măţăoanu, Durdun, Frim, Orlando Năstase”, ne-a spus poetul Liviu Măţăoanu. (**V. DIACONU**)

Lumea lui Eminescu

Zenovie Cârlugea* ne oferă un amplu tablou al oamenilor cu care a relaţionat Eminescu. Unic în bibliografia eminesciană. Condiţia tehnică de „dicţionar monografic” a acestei lucrări cedează treptat impresiei de producţie epică, cu numeroase personaje, fapte, analize, nuanţe, într-o revărsare ce poate capta interesul cititorului sub un unghi existenţial căruia trecutul îi adaugă o sugestie ficţională. E aidoma unui soi de roman în care protagonistul de excepţional rang se prezintă anturat de oameni mai mult ori mai puţin îndatoraţi în chip obiectiv acestuia, prin faptul că le sporeşte semnificaţia. Uneori, pur şi simplu îi scoate din uitare. Avem a face mai întîi cu numele de bază ale biografiei poetului, rememorate în perspectiva îndeobşte cunoscută. Bunăoară, Ion Creangă, apreciat de Eminescu drept „cel mai original povestitor” român. I se dă cuvîntul marelui humuleştean, al cărui pitoresc verbal intrat în clocotul comuniunii epistolare ne îngăduie să ne imaginăm convorbirile dintre cei doi în momente potatorice: „Slavă Domnului c-am primit veşti de la tine! Eu te credeam mort şi mă luam de dor cu amintirile, cînd eraţi în jurul meu, tu, Augură, cel blestemat, Conta şi alţii, cari acum vă fuduliţi prin căpitală, alături cu ciocoii, mînca-i-ar cîinii, că sunt fiii lui Scaraoţchi, şi pe voi norocul şi binele. De ce laşi pe Veronica să se zbuciume? Te-am aşteptat de Crăciun să vii, dar... beşteleu, feşteleu, că nu pot striga văleu, şi cuvîntul s-a dus, ca fumul în sus, şi de venit n-ai mai venit...”. Un alt apropiat al lui Eminescu a fost Vasile Conta. Taxarea calităţii intelectuale a filosofului apare într-un articol al poetului, publicat în **Curierul de la Iaşi**, la 11 februarie 1877: „D. Conta ca scriitor e din numărul acelor puţini cari nu reproduc numai idei nerumegate din cărţi străine, ci gîndesc mai cu seamă singuri; apoi d-sa mai are talentul de a espune foarte clar materiile cele mai grele fără ca prin această limpezime obiectul să piardă ceva din însemnătatea sa”. La moartea lui Conta, Eminescu îl elogiază într-un chip mai puţin previzibil: „Originar... din acea rasă arhiromână de munteni, care vorbeşte şi cugetă încă şi astăzi, precum se scria în secolul al şaptesprezecelea” (**Timpul**, 25 aprilie 1882). Neîndoios, Titu Maiorescu a fost omul providenţial al carierei literare a lui Eminescu. Nu cumva însă au existat momente de tensiune voalată între cei doi? După ce mentorul Junimii l-a invitat pe poet, în toamna lui 1877, să devină redactor al ziarului conservator **Timpul**, accentele polemice tăioase ale acestuia produc o indispoziţie a cercurilor conservatoare. Şi e posibil, şi a lui Maiorescu personal: „La 19 octombrie 1878, I. A. Cantacuzino, redactorul şef al **Timpului**, îi ceruse lui Maiorescu să intervină pe lîngă Eminescu să nu transforme ziarul în tribună a propriilor sale opinii, întrucît s-au stîrnit în felul acesta nemulţumiri chiar în rîndul conservatorilor! La 14 iulie 1879, Maiorescu vine cu precizarea că el nu se face răspunzător pentru articolele publicate în **Timpul** (trebuie să observăm aici că Eminescu scria despre unele cauze în care Maiorescu pleda ca avocat, cum e de pildă procesul unui îmbogăţit de război!)”. De semnalat că Zenovie Cârlugea nu aminteşte defel tenebroasa „teorie conspiraţionistă” de dată recentă, conform căreia Maiorescu ar fi uneltit pur şi simplu la... asasinarea lui Eminescu. Înscenîndu-se maladia acestuia, cu fabuloase complicităţi, între care ale regelui Carol I şi împăratului Franz Joseph. Ne-ar fi interesat opinia lui Zenovie Cârlugea pe un atare extravagant subiect...

Cît priveşte muza de căpetenie, „iubita legitimă” a lui Eminescu, cum o numeşte G. Călinescu, aceasta a fost, evident, Veronica Micle, „foarte frumuşică, veselă, spirituală”, alături de care, în casa „bătrînului Micle”, poetul „petrecea ceasuri întregi pe fiecare zi; acolo îşi declama poeziile cu acea cadenţă plîngătoare care făcea farmecul lecturei sale. Acolo şi Veronica i-o fi cetit încercările sale poetice, care pe ici, pe colo poate or fi fost îndreptate după sfaturile lui Eminescu”. L-am citat pe Iacob Negruzzi. În Dicţionar sunt reproduse cîteva poezii ale Veronicăi, care schiţează ondulaţiile unei relaţii cu secvenţe nu doar pasionale, ci şi de flirt capricios. Ca de pildă: „Drag mi-ai fost, mi-ai fost odată/ Dar ce-a fost n-a să mai fie,/ Am văzut c-această lume/ Făr’ de tine nu-i pustie.// Şi luceafărul pe ceruri/ Place mult cum străluceşte,/ Dar apune şi dispare/ Soarele cînd se iveşte.// El cu discul său cel falnic/ Te deşteaptă la viaţă/ Şi te face să uiţi iute/ Steaua cea de dimineaţă” (**Drag mi-ai fost...**). Iată şi cea mai eminesciană poezie - pare a fi scrisă chiar de mîna poetului -, în care Veronica Micle îl celebrează pe acesta: „Vîrful ’nalt al piramidei ochiul meu abia-l atinge.../ Lîngă-acest colos de piatră vezi tu cît de mică sunt,/ Astfel tu-n a cărui minte universul se răsfrînge,/ Al tău geniu peste veacuri rămînea-va pe pămînt.// Şi doreşti a mea iubire... prin iubire pîn’ la tine/

Să ajung și a mea soartă azi de soarta ta s-o leg,/ Cum să fac cînd eu micimea îmi cunosc atît de bine/ Cînd măreaţa ta fiinţă poate nici n-o înţeleg...// Geniul tău planează-n lume! Lasă-mă în prada sorţii/ Și numai din depărtare, cînd și cînd să te privesc,/ Martora măririi tale să fiu pîn' la pragul morţii/ Și ca pe-o minune-n taină să te-ador, să te slăvesc!".

La polul opus, cel al raporturilor dezagreabile, se cuvine menţionat Caragiale. După ce Eminescu l-a introdus în redacţia **Timpului**, în 1878, și, foarte probabil, în cercul junimist, acesta „se dă" la Veronica Micle, care îi cedează. Eminescu emite la adresa autorului **Scrisorii pierdute** sintagme dure, precum: „pezevenchiul de grec", „ingrată arhicanalie", „şarpe veninos". La moartea lui Eminescu, Caragiale aşterne rînduri echivoce. Boala i-ar fi produs poetului „din fericire, moartea", care „a desăvîrşit opera nebuniei", acesta fiind „un om osîndit de la naştere să moară cum a murit". Comentariul lui Zenovie Cârlugea: „Era un soi de pocăinţă, de «mea culpa», care mai mult acuză decît scuză...".

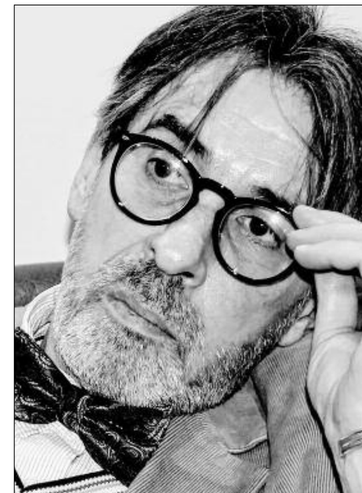
În schimb, relaţia lui Eminescu cu Macedonski a fost una de francă adversitate aproape de la început, cu excepţia momentului pacific în care Macedonski a citit în casa lui Titu Maiorescu poemul **Noapte de decemvrie**, lectură la care a fost prezent și Eminescu, precum și a unei aprecieri laudative a lui Macedonski asupra acestuia, într-un articol din 1878, **Asupra mişcării literare din ultimii zece ani**. Polemica avînd tangenţe pamfletare dintre cei doi constituie un capitol sonor al incompatibilităţii lor. Oricum, Macedonski era cel mai de seamă poet din contemporaneitatea lui Eminescu, lipsit însă multă vreme de o mai largă recunoaştere favorabilă. Iată o apreciere eminesciană: „Unul abia sfîrşeşte liceul, vine să vîndă mărunţişuri și suliman la Bucureşti, îi merge rău o negustorie și s-apucă de alta: negustoria literară. Și acea fizionomie de frizor nu s-apucă doar să critice ceva de o seamă cu el; nu, de Alecsandri se leagă (**Timpul**, 8 aprilie 1882). Sau dintr-un manuscris: „Dar acest individ a mers și mai departe. S-a declarat întîi el însuşi renăscător al dramei și poeziei române, a pus în foaie în *margini negre* de doliu numele tuturor oamenilor cuviincioși care nu voiau să se aboneze la *asemenea* literatură și să le fie intim în familiile lor, a făcut albie de porci pe nemuritorul nostru Alecsandri, necum pe alţii. (...) Un escroc, un plagiator, un pornograf – decorat!". Epigrama lui Macedonski e bine cunoscută...

Demne de interes se dovedesc și personajele de grad secund care s-au intersectat în diverse circumstanţe cu existenţa lui Eminescu. Neînregistrate în istoria literară, neavînd parte, prin urmare, de şansa unei idealizări de care beneficiază numele larg cunoscute, ele alimentează suflul realist al eposului biografic în cauză. De cele mai multe ori, numai graţie întîmplării unui minor contact eminescian mai pot fi menţionate. Un Petre Novleanu, profesor secundar ieşean, îl însoţeşte pe Eminescu, care l-a cunoscut în anii revizoratului său, în călătoria întreprinsă la Odessa-Kuialnic, în 1885, pentru un tratament cu băi de nămol, de unde poetul îi trimite cîteva scrisori. Pe lîngă lipsa de bani de care suferea, Eminescu îl informează asupra unor lecturi din Puşkin: „Nu ştii ce să admiri în lirica lui Puşkin, spontană și plină de frăgezime și de inspiraţie. Te cuprinde un fior de mulţumire și deodată nervii se liniştesc. Sunt copleşit de versurile lui, izvor de apă vie, de nobilă visare, sau cum o spune dînsul: sînge sălbatec de negru în vinele unui mare visător...". Învăţătoarea Aurelia Goga din Răşinari, mama poetului Octavian Goga (cu care acesta semăna izbitor la chip), evocă venirea lui Eminescu la Răşinari, în toamna lui 1866, cu o recomandare către părintele său, preotul Ion Bratu, din partea lui Nicolae Densusianu din Sibiu: „A dormit trei nopţi aici, nu în casă. Odăile sunt mici, și nu încăpeam. Aveam o căsoaie, cum se zice prin Răşinari, adică un fel de bucătărie cu vatră și cuptor de pîine. (...) Cît a rămas aici, a stat în fiecare zi cu noi la masă, acolo, în bucătăria de care ţi-am spus. Şedea chiar lîngă mine, pe o laviţă, și ţin minte că îmi venea să rîd cît era de neîndemînatec. Și sfios, de credeam că nu ştie să vorbească". Iar un Ilia Filimon, unul dintre elevii cunoscuţi de Eminescu la Blaj, în 1866, cu care „colaborează" la pregătirea examenelor gimnaziale, îi inspiră o poezie intitulată **Amicului F. I.**, publicată în **Familia** din 30 martie/11 aprilie 1869, rezonanţă, se pare, a plimbărilor comune pe malurile Târnavei: „Târnavă prinsă-n galbine maluri/ Murmura în aburi gîndirea sa,/ Pe cînd plimbarea ne rătăcea/ Visări, speranţe pe frunţi de valuri.// Ţii minte oare, cînd te-ntrebai/ Ce este omul? Ce-i omenirea,/ Ce-i adevărul? Dumnezeirea?/ Și tu la nouri îmi arătai// Dar credeam ambii în adevăr./ Sorbeam din cer ca din Dreptate,/ Priveam la soare, ca-n libertate,/ A fi credeam că-i un drept de fier.// Un an de lacrimi... și tot s-a stins/ Nu trec la oameni astfel de glume,/ Visuri sunt visuri, lumea e lume/ Și cu ea cată să te deprinzi.// Dar tot, amice, nu voi uita/ Acele doruri tainice, sfinte,/ Farmecul vieţii, îl ţii tu minte?/ Cum șoptea dulce, deși minţea".

Nu putem încheia fără elogiul cald cuvenit lui Zenovie Cârlugea, care, în succesiunea unor realizări analoage consacrate lui Blaga și Arghezi, s-a încumetat la elaborarea acestei pe cît de dificile, pe atît de utile cercetări de istorie literară. Puterea de tracţiune a foarte numeroaselor informaţii, cu mare sîrg acumulate într-o ordonare enciclopedică și însoţite de comentarii detaliate, reprezintă un deosebit merit al d-sale.

Gheorghe GRIGURCU

* Zenovie Cârlugea: **Mihai Eminescu. Dicţionar monografic. Oamenii din viaţa lui**, Ed. Tipo Moldova, 2019, 754 p.

ANCELIN ROSETI

Trecătorii au feţe golgotice*, trecătorii duc pe umăr câte o pasăre măiastră, câte un ou poliglot. Pe cerul meu personal, o pasăre zboară cu spatele, punând nume celor născuţi în zile ploioase.

Se deschid marile teme ale zilei.

Un dumnezeu rătăcit, trăgând la teascuri primejdia şi fantasmele lumii, îmi creşte-n priviri:

„Lasă-mă să te pierd, lasă-mă să te regăsesc mai renăscut ca niciodată în mine!"

Un dangăt orhideic îmi străbate aorta, iar eu, aşteptând prelungii zori de vanilie ai zilei de mâine, răstignit pe cruce, mint, ascultând remuşcarea udă a lemnului.

De la fereastra mea se vede doar capătul lumii şi-atât.

Incizii adânci, semne şi cicatrice de gală, şi iată-mă singur, aidoma unui profet ce traversează strada laolaltă cu pietonii grăbiţi.

Algathon râde, apoi urcă şi coboară vechea scară de lemn, înfrunzind-o cu vanităţi de ultimă oră: „Pe aceşti oameni i-am întâlnit fără umbre în vis, ticluind o altă facere a lumii."

De afară se aude un fluier imperial, un răget melancolic, o voce clandestină se strecoară pe furiş în urechile noastre.

Ce mai e de făcut, ce nu mai e de făcut...!

Întind spre mine braţele, mă-mbrăţişez pentru ultima oară — o justă cunoaştere trupească şi osia visului se rupe chiar de la primul cuvânt.

Scadenţe, contagiuni, o scurtă trecere în revistă a fleacurilor primordiale.

Şi-acum, lăsaţi-mă singur!, tot simulând înaltele zboruri, am ajuns în zonele necălcate ale inimii.

Ce recompuneri de zvon ne-ar fi pe măsură?

Ce soi de măşti slăvesc pe feţele noastre acum...?

Ne deplasăm împotriva curentului.

Totul, întotdeauna totul e pentru mai târziu.

Fiecare cuvânt se potriveşte de minune în altă parte. Şi noi navigăm, de la o tâmplă spre cealaltă tâmplă, subtil. Domesticim focul. Întreţinem scurte dialoguri duminicale. Studiem la microscop chimia visului, fizica resemnării, axiomatica delicateţe a recentelor geometrii diluviene. Nu găsim începutul, dar asta nu înseamnă nimic. Fluxul şi refluxul străinelor lumi ne rodesc inevitabil sub frunte.

Ei, haide, râzi, Algathon... Râzi!, doar ne aflăm în graţiile aceloraşi ziduri, suntem martorii aceloraşi tomuri grele de legi, călătorim, cot la cot, pe aceeaşi sârmă întinsă, zilnic ne fandosim pe aceeaşi muchie de cuţit, cotrobăim, în zadar, aceleaşi plictisitoare adâncuri, suntem marionetele aceleiaşi îngâmfate algebre, oaspeţii aceloraşi poli istoviţi, aceiaşi corbi laborioşi oficiază în jurul nostru, agonizăm sub aceleaşi faze-ale lunii, iată-ne, în sfârşit, purtând aceleaşi haine, aceiaşi pantofi şi, mai cu seamă, nestingheriţi, aceeaşi vină, în aşteptarea răspicatei crucificări, stăm silitori cu ochii pe acelaşi ceas...

Ei, haide, râzi, eul meu scamator... Râzi!, deja e târziu şi la capătul celălalt nu ne aşteaptă nimeni. Haide, râzi!, poate că, cine ştie?, mâine noul veac va începe cu o frază mai lungă.

Bătrâne, baţi câmpii, zice, vezi bine. Dar ce, parcă lumea nu ştie cele ştiute de lume?! Această zi e de o vârstă cu mine, încerc marea cu degetul, iniţiez ceremonioase scufundări în apnee, dau nume lucrurilor.

Fii cu băgare de seamă, zic. Rămâi pe loc şi manevrează subtil piruetele congenitale, strigătele disperate şi ediţiile princeps ale înaltelor zboruri de grijanie şi rodaj.

Ei, asta era acum, zice. Stai la distanţă, port în memorie imagini fulminante, incendiare, riscante, şi-s gata oricând să le uit şi să o iau magistral de la capăt. Înţelegi ce vreau să spun.

Fireşte, zic. Însă îmi scapă micile amănunte, dantelăriile şi traiectoria siluetelor în somn.

A!, zice. Ridică-te şi umblă, ai la-ndemână, acum, cadenţa pasului divin!

Da, sunt întru totul de acord. Rămâi neschimbat şi la o distanţă apreciabilă de mine, să zicem la celălalt pol al fericirii. Sunt adâncit în propriul trup ca-ntr-un muzeu. Oare asta să fie istoria, zic?

Parol, zice.

Dumnezeule!, zic, complotez cu mare dificultate, conspir, am pierdut nordul, mă năpădesc închipuiri safirice. Trage numaidecât scripeţii, învârteşte imediat raiurile, sunt pe punctul de a acroşa firile delicate, introvertiţii galanţi şi pelerinii cu brevet matinal.

Scurtcircuit.

Rămâi cu bine!, mâine-mi vei da dreptate, zice.

Un ceasornicar, cu mustăţi răsucite, se străduieşte să prindă-ntr-o sticlă timpul şi-apoi s-o arunce pe mări. Vin de-a dreapta duhului, contabilizez, la lumina zilei, semnele particulare şi rănile deschise ale marilor inocenţi. Exersez, de asemenea, căderea în gol şi fluctuaţiile termice ale instanţelor auctoriale. Sunt dezolat, zic.

Te simţi bine, zice?

O, bineînţeles, zic. Hamletizam doar aşa de florile mărului.

Care măr, dom'le, acela din...?

O, nu!, zic.

Ştiam eu, zice. Sună-mă zilnic, sub ochii tuturor, profetica bufniţă, gofrată pe larga piele a nopţii, îmi dă târcoale, îmi face cu ochiul, încearcă asiduu sfinţirea şi asfinţirea lucrurilor. Închină-mi, în clipele de răgaz, câteva elegii pentru o viaţă mai tristă. Anticipează-mi semnele de adio şi momentele culminante. Schimbă-mi, în cele din urmă, de trei ori pe zi, busuiocul de la icoană. Mai stai totuşi, hai să jonglăm cu triadele lumii. Visătorii de drept comun bat în retragere. Din muşcătura ta se va naşte, fără îndoială, în cercuri gemene, rutina şi esenţa, marsupiul unei lumi venite de pe o altă lume.

Zău, zic?

Zău, zice. Cuvintele-s cu ochii pe noi.

Sincopă. Ibidem.

Rânjeşte asul din mânecă.

Nu, că asta-i prea de tot, zic. Am nevoie de un cicerone. Ridic plasele cu fluturi de lampă împovărate. Eşuez, mă auzi? Eşuez!

Lacună.

Ciceronele e chiar aici, lângă mine, prins într-o scurtă rugă de seară, zice.

Ei, bine, de-acum pot pleca, zic. Graţiile şi-au scuturat penele, şi-au întocmit listele şi peste câteva ore se vor întoarce la matcă.

Sigur că da, zice. Mă-ndrept spre punctul terminus al crucii. Reformulez, reiterez, renasc... De vei trimite spre mine o stea, îţi voi trimite înapoi tot cerul.

Cum aşa, zic? Păstrează depărtarea ce ne uneşte! În pieptul meu a prins cheag alexandrian un incendiu, în mâna mea s-a înfiripat, fără seamăn, hazardul.

Eşti sigur, domnule, zice?

Omisiune.

Aş vrea să am un scurt dialog cu cineva dintr-o altă lume, dacă e posibil, doar dacă e posibil, zic.

Remember.

Asta-i culmea, zice.

Blânde mitologii, dând să iasă afară, se zvârcolesc în furca pieptului şi mor, cum baba Apollonia, vecina copilăriilor mele, sora mai mare a unui bărbat elegant, născut în împrejurări tragice, al cărui nume nu l-am ştiut niciodată. Aşa s-a sfârşit şi ea, zic, evadând prelung în oul de smirnă.

Ei, şi?!, zice.

Nimic, zic. Intenţionam doar să evidenţiez un destin tragic.

Antigonic, vrei să spui, zice.

Nu neapărat, zic.

Încetaţi imediat!, nu pot să trec mai departe — răsună o voce stranie.

Dezaprob, zice, e vremea marilor viraje sentimentale.

Sunt de acord, zic. Om la apă! Vino în inima mea, sunt gata de drum, luminile mele ard slab sau sunt acoperite de ceaţă, năvoadele mele s-au cramponat, cu prisosinţă, în larg, de un mare obstacol. Vreau să fiu liber. Ţine-mi isonul, sunt pe chilă dreaptă, sunt perfect sănătos, fac exerciţii de respiraţie, alerg pe scări...

Şi-o să te mai întorci, dom'le, zice?

Nu, zic. Iată litera **R,** cu un temperament eminamente aldin. Acei ce vor să rămână veşnici n-au decât să facă un pas înapoi. Am început numărătoarea inversă, cu amintiri din măruntaiele viitorului. Nu-mi trece prin faţă! Priveşte: la jumătatea imaculată a vieţii, o linie din branşa celor drepte sfidează nonşalant intimitatea, astâmpărul şi spaţiul euclidian. Sunt angajat în depăşiri spectaculoase. Păstrează distanţele ce se impun în astfel de situaţii. Uită-mă! Voi aduce din larg miezul dimineţilor lovite la mir, nu pot îngrozi sfioasa apocalipsă c-un biet cântec de leagăn.

Bătrâne, trezeşte-te, zice, gata cu prostiile!, ce-i visat e bun visat, dar mă aşteptam la mai mult. Ce naiba, o singură linie e de ajuns pentru a încercui infernul, zice.

Ajutor!, zic, cuvintele se împerechează sub nisipuri şi asta înseamnă o altfel de viaţă. Alfa, bravo, charlie, delta, echo, foxtrot, golf, hotel, india, juliett, kilo, lima, mike, november, oskar, papa, quebec, romeo, sierra, tango, uniform, victor, whiskey, x-ray, yankee, zulu. Ajutor!, istoria aceasta e de mici adâncimi. Gata, trimiteţi-mi un medic sau, dacă nu, un vraci, un scamator, ceva, trimiteţi-mi salutările voastre! Acum nu mă mai miră nimic: nici zâmbetul îndelung stilizat al eternităţii, nici întâmplările reci ale cărnii, nici gustul de mentă al palatinelor dimineţi.

Cum aşa, zice?!

Domnilor, regret, însă eu sunt nevoit să mă retrag, să derapez, să patinez, să alunec... Coincidenţă sau nu, această zi e de-o vârstă cu mine. Ar fi bine să-mi ţină cineva de urât, în curând voi lansa, pentru ultima oară, năvoadele peste intimitatea lucrurilor stranii, peste tristeţea obiectelor mici, peste confiniile născute din îndoială. Asta-i tot!, în fond nu e mare scofală. Deci, rămân!, zic.

Plouă. În oraşul-evantai ceasurile au încetat să mai bată. Noaptea înalţă în scripeţii ei antecedentele onirice, coclaurii şi micile accesorii divine. Fanfara intonează un marş trist, menit a stârni golgotele. La colţul străzii, o inimă neştiutoare ridică din umeri, încremenită-n destin. Se fac retuşuri. Un tipicar saşiu îşi numără degetele, căutând cumpătat infinitul. Se cositoreşte memoria lucrurilor. Un copil se naşte bătrân, sub bolta sinelui senină; un altul se întoarce din drum, dejucând marile taine-ale facerii. Se trage nădejde. Un arbore cu lemn de laudă înfloreşte brusc sub ochii mulţimii viermuinde:

oamenii de-ntâi cuvânt şi marii virtuozi ai trombonului; traşii pe sfoară şi celebrii căţărători pe funii; purtătorii de cruce şi posesorii de vină; astrologi fără boltă; oameni cu capul în nori; întârziaţii precoce şi oportuniştii de cursă lungă; papagali academici; stele fără nume; neoprivighetori; prea înspinatele frunţi şi culegătorii de lauri; închipuiţii şi cei de neînchipuit; acrofobii de carieră şi ingenioşii suitori pe trepte; narcişi; narcise; ţapi ispăşitori; oameni de zahăr; defetiştii de elită şi utopicii de rang înalt; figuranţii de geniu şi monştrii desacralizaţi în culise; păpuşi; păpuşari; păsări de noapte; trecători clandestini de la una la alta; glorii crepusculare; mucenici cu simbrie; eroi de proximitate; maeştrii vorbelor şoptite şi vorbitorii cu glas tare; scrutători în eter; insomniacii de mare precizie şi somnambulii sub jurământ; amnezicii joviali şi-acei împovăraţi de memoria clipei; intransigenţii sadea şi mefistofelicii trecători de poduri; oameni-decor; iluzionişti cu demnităţi publice; echilibrişti; acari; sirene ocrotite de lege; acei împăcaţi cu sine şi acei care încă se mai caută; trăgători cu urechea; naivi sub acoperire; aruncători cu privirea; zei municipali; cai de bătaie; peşti fermecaţi; sufleuri; creduli; alţii şi alţii.

Se fac reverenţe adânci. Mulţimea entuziastă intonează un imn ad-hoc, plecând pe octave-n sus, până la stirpea Evei. Se fac infuzii retorice. Duşuri reci. Cofetarii ambulanţi servesc celor care au rupt cu tradiţia dicteuri aromatice şi făţărnicii de anason. Se încearcă limita de torsiune a cuvintelor condescendente, în conformitate cu normele lingvistice aprobate de academie. Se taie-n carne vie. Probe de microfon – se declamă solemn din şirul numerelor naturale. Numere de iluzionism: scamatorul de gardă creează rupturi şi intermitenţe în derularea istoriei, bruscându-i tempoul cu o simplă pocnitură din degete, făcând-o, astfel, să dispară şi să apară, după bunul său plac. Se lăcuieşte noua limbă de lemn. Se dau spre cinstire biografiile romanţate şi expectoraţiile senioriale. Numere de dresaj: istoriei i se întinde inevitabil covorul roşu, strecurându-se astfel nestingherită în cărnurile macre ale viitorimii. Sărituri de la trambulină. Imersiuni în textele sacre. Se reconstituie laparoscopic stâlpul Sfintei Treimi:

„Numele tatălui – şi imediat se fac rectificări şi scurte călătorii în jurul cozii –, Şi-al fiului – largi ridicări de joben şi angrenări în mecanisme lapidare –, Şi-al sfântului duh – aici invocându-se strălucirea şi virtuozitatea instrumentelor ascete –, Amin! – şi de la capăt...!”.

Se stârnesc furtuni în apa regală şi-n viclenia metalelor nobile. Se montează decoruri, se reinventează natura, se ridică, în cele din urmă, marele pavoaz – pavilioanele clocotesc omagial sub stropii emeriţi ai ploii.

Ventrilocul oraşului urcă în grabă treptele babiloniene şi se adresează mulţimii de la cele mai înalte pupitre ale nopţii: „Priviţi, domnilor, acest nebun! – şi arată, cu degetul, către unul anume. Priviţi-l! A reuşit să extragă, cu puterea minţii sale labirintice, zâmbetul din trestia de zahăr, ca şi cum şi-ar fi rupt din sine destinul. Un altul, care, din motive lesne de înţeles, nu poate fi, astăzi, prezent printre noi, dezvoltă un limbaj, însă numai la nivel monologic, rostind doar umbra cuvintelor. În fine, cel de-al treilea, că numai de atâţia avem noi cunoştinţă, până în acest moment, sacru în felul său, susţine, sub jurământ, că poate înclina, cu trei grade, axa pământului, şi asta doar recitând un scurt poem de dragoste, pe care l-a învăţat de la un alt nebun – însă nu vrea să facă acest lucru, deoarece noi, ceilalţi, l-am numi, în continuare, nebun, tocmai pentru faptul că a reuşit să încline, cu trei grade, axa pământului.”

Statuile vechilor clauni îşi ţin respiraţia, apoi izbucnesc în râs: „Îndrăgim în cor aceleaşi peisaje, aceleaşi canoane, vrem şi noi să ne trăim ultimele clipe de viaţă în circumstanţe atenuante. Cât despre ventriloc..., suntem de acord să i se dea crezare în astfel de cazuri”.

Ceasurile au încetat să mai bată. Oraşul doarme cu sânge rece, purtându-şi încă vechile semne de timiditate pe trup; lumea stă cocoţată-n creierii lumii, pe străzi e duminică, sub fruntea mea eternităţi puerile se hârjonesc rând pe rând.

Cineva, sleit de puteri, ca un Adam coborâtor din păcat, îşi strigă, în noapte, numele, dar nu-l ascultă nimeni: „Algathon!” – şi noaptea se strânge în jurul propriului miez.

Levitaţi, domnilor, levitaţi!

...Şi nu e prima dată când, la uşa mea, bat marii eufemişti, să tălmăcească toate cele îndărătnicite hieratic pe vârful înalt al limbii, de unde nu se lasă rostite în nici un chip. Şi vin, escaladând, până la mine, cordonul ombilical al lumii – sfioasa ei facere...

Poftiţi, domnilor, levitaţi! E ora când marile biografii se cer scrise. Nu vă sfiiţi! Întrezăresc în voi totuşi câteva lucruri sfinte, aidoma unor măruntaie de miel.

Pregătiţi instrumentele, ascuţiţi-vă ironiile, puneţi-vă la îndemână cele necesare! Luaţi sub lupă maiestuoasele taine, schimbaţi între voi câteva replici de uzură. Sunt curios cât de departe vom putea ajunge împreună şi sunt fericit. Faceţi-vă comozi!

În timpul acesta eu voi privi atent:
trecătorii târzii, rătăciţi, din câte spun ei, într-o lume nouă,
schimbările de tactică ale gângăniilor încăierate în jurul unui bec stradal, crezându-l luceafăr,
fotogenia chipurilor izgonite de pe ziduri şi, mai cu seamă, traiectoria tristeţii ce le apasă
şi, nu în ultimul rând,
siajul melodic al şobolanilor născuţi din plictiseală, la capătul inimii –
având în vedere, după cum era de aşteptat, micile pregătiri, adică:
să-mi dreg glasul şi să-l aduc la zi,
să ranforsez adamic discursul, şi asta cu orice preţ, fără a-i pierde, vă asigur, nimic din flexibilitate,
să studiez atent dinamica zâmbetelor largi şi elasticitatea elementelor retorice, la orele de vârf, şi nu numai,
să repet în gând postulatele bunelor maniere, în paralel cu dreptul roman,
şi să exersez, dinaintea oglinzii, gimnastica gesturilor sobre şi tehnicile de rotunjire a vocalelor în vremuri nefaste.

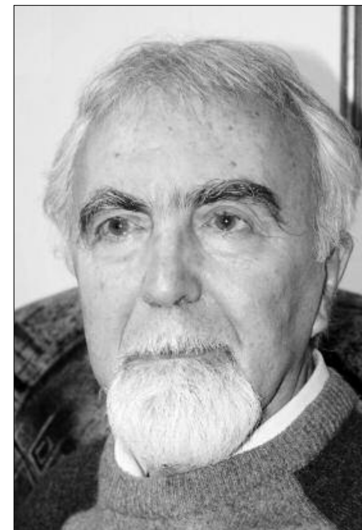
Lăsaţi dulcegăriile şi levitaţi, domnilor! Incizionaţi adânc noaptea până la miez!, din vintrele cerului meu personal răzbate dangătul celebrelor agonii. În lume s-a dat ora exactă. Fiţi bineveniţi!

Levitaţi, domnilor! Levitaţi!, e ora când palmele mele, atingându-se una pe cealaltă, pot declanşa lungi amintiri.

* Cele şase poeme/fragmente fac parte dintr-o carte (încă nenumită), pe care Ancelin Roseti a început-o în urmă cu aproximativ 14 ani... Autorul și-a propus să o tipărească în primele luni ale acestui an la Editura Mihail Sadoveanu. Pentru aceeași editură, Ancelin Roseti pregătește și o antologie de poezie, care ar putea să apară în luna februarie sau martie. Le așteptăm pe amândouă cu interes. **(V.D.)**

ION LAZU – 80

Satul de adopțiune
(fragment)

În prima copilărie, venetici printre aprigii olteni, aveam complexe pentru că în pronunţia noastră se cunoştea moldovenia şi nu eram aşa de iuţi la vorbă, iar pe de altă parte eram priviţi ca nişte domnişori, probabil din cauza părinţilor, care nu umblau îmbrăcaţi ţărăneşte, drept care localnicii li se adresau cu domnu' şi cocoana, dar şi pentru că purtam (cu rîndul!), adus din Basarabia, un prea frumos palton de stofă, de culoare cenuşie, matlasat, foarte călduros. L-am purtat pe rînd, noi, cei patru băieţi ai veneticilor, de la cel mai mare pînă la cel mai mic, pe măsură ce creşteam.

...Marea noastră expediţie în pădurea Strehareţ, la începutul primăverii lui 1946, pe cînd eram încă la Sărăceşti. După flori, despre care auzeam prima oară şi pe care le vedeam tot prima oară: viorele, cocarăi, tămîioare, gălbenele, floarea Paştelui. Abia se deszăpezise, drum lung, cîmp desfundat, mă mir şi azi cum de am făcut faţă unui efort atît de mare. Ne afundam pînă la glezne în terenul moale al arăturilor pe unde o tăiam ca să ajungem mai repede la pădure; la înapoiere, florile atîrnau din mîinile rebegite. Mama s-a scandalizat cînd ne-a văzut în halul ăla, ne-ar fi pedepsit pe loc dacă nu am fi fost cu Victor şi Ionel, băieţii mai mari, din vecini, pe cînd stătusem la Găiţoaia. Veniseră (trimişi de ai lor?) să ne ia la pădure, un gest prea frumos, semn de preţuire pentru noi, foştii lor vecini, dar şi pentru părinţii noştri. Mama ne-a dat voie, probabil avea încredere în cei doi, dar mai erau şi alţi copii din Cireaşov, veniseră cu toţii, veseli, aşa că mama nu a vrut să ne strice cheful. Drumul spre pădure o fi fost nu deosebit de greu, apoi preumblarea printre copaci, după flori, de-o parte şi de alta a gîrlei Strehareţ; mai rău pare să fi fost la întoarcere, cînd, obosiţi deja, a trebuit să trecem peste nişte arături. Victor şi frate-său şi-au dat seama că suntem depăşiţi de împrejurări şi s-au hotărît să ne însoţească la întoarcere pînă acasă. Am apărut în faţa mamei: uzi, înnoroiţi, înfriguraţi, obosiţi peste poate, flămînzi rău şi foarte speriaţi de ceea ce făcusem – căci fusese realmente o aventură a unui grup de copilandri scăpaţi de sub observaţia celor mari. Îmi amintesc desluşit surpriza de a vedea flori prin pădurea ostilă, nedezmorţită după iarna lungă, bucuria şi interesul cu care le descopeream pe sub crengile uscate, fiecare cu norocul lui, după cum mi-am putut da seama, felul cum ne împrăştiasem pe coastă pentru a le aduna pe toate; cum am luat-o înapoi, spre Rîpa Popii, tot mai culegînd, deşi aveam braţele pline. Să fi fost şi nişte fetiţe cu noi? N-aş spune. A fost o problemă să trecem peste puntea fără balustradă, însă era cu mine fratele mai mare şi viteaz: Mişulică... O aventură, o primă experienţă de viaţă. În primăvara următoare, întorcîndu-mă cu Constantina de la şcoală, în leasă m-am oprit şi i-am cules nişte flori...

Altfel, ce să spun? Eram nişte refugiaţi, o familie venită din celălalt capăt al ţării, tocmai de pe malul Nistrului, şi ne simţeam ca atare, iar localnicii nu aveau nici un chef să ne strîngă la piept, mai degrabă ar fi preferat să-i lăsăm într-ale lor, necăjiţi cum erau, la acea vreme. Lăsasem tot avutul în Basarabia, dar Tata şi Mama trecuseră deja prin destule încercări, din 1940 încoace, căutau să-şi păstreze calmul şi să găsească o cale de a trăi mai departe. În orice caz, nu erau puşi pe lamentări, n-aveau de gînd să stea la cheremul şi la buna voinţă a străinilor, se luptau cu greutăţile şi, de la o zi la alta, găseau noi mijloace de a trăi şi noi motive de a spera că lucrurile se vor aranja, cu timpul...

Sorescu şi Stroe, veri primari, colegii noştri din Satu Nou... Stroe îşi trăgea un picior, avea probleme şi cu mîna stîngă; micuţ, spălăcit, urîţel, însă ambiţios, colţos, nu se lăsa agresat, era îndărătnic. Dacă l-ar fi ajutat scăfîrlia, ce tiran ar fi ieşit din el! (Aflu că a murit, prin 1990).

Tatăl lui Mărinică Dorobanţu, poreclit „al lui Motan", un om ferit, paznic de noapte la cimitirul oraşului, ocupaţie cam ciudată, dar pe care vecinii nu o comentau, cum nici faptul că Ghiorghişor era gardian la puşcărie. Se considera că au un serviciu, o leafă de la stat, şi astea erau norocul lor şi dovada destoiniciei lor. Unele poveşti de-ale lui Mărinică proveneau, cred, de la taică-său; poate ştia mai mult decît lăsa să se creadă, însă, orgolios nevoie mare, nu aducea niciodată vorba despre serviciul tatălui său. N-a fost niciodată cel mai bun prieten al meu, deşi stăteam aproape cu casele şi ocaziile n-au lipsit, în copilărie, în adolescenţă. Și atunci l-am ales pe Virgil.

La Găiţoaia, prima noastră haltă de la sosirea în Oltenia, stăteam în ultima casă din sat, la o văduvă din primul război; apoi, la Sărăceşti, s-a nimerit să stăm tot spre capătul satului, tot la o văduvă, de data asta din al doilea război, Filomiţa. Niciodată nu m-am învrednicit să aflu de unde vine acest nume: Filomiţa? Mereu am avut o îndoială în legătură cu acest nume, dar, cum se întîmplă, am tot amînat să întreb. Eram şi aici înconjuraţi de cîteva văduve, trei sau patru. Se poate ca bărbaţii lor să fi pierit la începutul ostilităţilor, deja trecuseră nişte ani, şi oricum aceste văduve nu se plîngeau, nu aduceau vorba despre soţii lor căzuţi pe front, cel puţin lamentaţiile lor nu au ajuns pînă la cunoştinţa mea, şi era ca şi cum ele văduveau de cînd lumea...

*

Seara, târziu, când ne întorceam din oraş, de la şcoală sau de la cinematograf, ajunşi aici, la ieşirea din satul Pârliţi, după ce lăsasem în urmă casele cufundate în întuneric - niciodată prietenoase, chiar şi în timpul zilei, cu ceva care se menţinea ostil în pofida trecerii anilor, poate pentru că în acest cătun nu aveam nici un coleg de şcoală (ce părere poţi avea despre un sat în care nu sunt copii de vârsta ta?!), iar pe oameni nu-i cunoşteam decât din vedere, prin acest cătun, seara, la întoarcere, mergeam în pas întins, strânşi unii în alţii şi vorbind cu sporită însufleţire, ca să ne facem curaj (n-am putut să-mi explic de ce în Pârliţi, de la un capăt la altul al cătunului, nu vedeai o singură fereastră luminată, o singură lampă aprinsă, un capăt de lumânare, un bob de jar, la orice oră ai fi trecut, de la lăsarea serii până spre miezul nopţii...), paşii ne scoteau deodată la loc deschis, fără case de catran, fără garduri de catran, fără salcâmi şi duzi de catran halucinând peste capetele noastre -un loc larg deschis, pe care mai mult îl simţeai ca atare decât să-l şi vezi desluşit: linia orizontului, îndepărtată, te ajuta să distingi pământul plat de cerul boltit deasupra; tensiunea din sufletul meu se ştergea ca prin minune, ridicam ochii şi priveam direct spre Carul Mare, în jurul său se grupau alte constelaţii, o imagine familiară, restabilind instantaneu legătura sufletului meu cu cosmosul nepieritor.

Glasurile se răzleţeau, eliberate de constrângeri, vreunul dintre colegi mai avea ceva de spus, dar dintr-odată simţeam că toată puterea mea spirituală se îndreaptă spre capătul osiei cereşti: eram numai priviri, deşi călcam mai departe, nediferenţiat, pe drumul doar bănuit, pentru că şi de l-aş fi privit, tot nu l-aş fi desluşit de-a binelea – şi, pentru că drumul cobora imperceptibil, înainte de a se angaja în virajul strâns spre dreapta, paşii mei se eliberau, de aici senzaţia de uşoară plutire, de desprindere din contingent. Un elan sufletesc... Se întâmpla că acest mic tronson al drumului, nu mai lung de o sută de paşi, era orientat direct spre nord, aşa că pe această porţiune eu mergeam cu privirile înălţate spre Carul Mare şi cu impresia că acest mers nu o să se mai termine. La drept vorbind, el continuă şi azi, în amintirea mea. Iar porţiunea de drum a fost desfiinţată: când cu sistematizarea, cu asfaltarea, cu toată modernizarea, au tăiat cu buldozerele un traseu direct, din capătul Pârliţilor şi până la podul din Vâlcea...

Virgil avea adesea asemenea idei, cu care ne lua prin surprindere şi reuşea să ne convingă de fiecare dată, de parcă n-ar fi fost de-o seamă cu noi, sau de parcă altcineva, mai în vârstă, îl iniţia în acele mistere. Mă impresionau profund poveştile lui cu draci, cu stafii, cu vârcolaci – le făcea credibile şi prin aceea că, de fiecare dată, protagoniştii erau rude de-ale lui, pe care noi le ştiam măcar din vedere: unul dintre ei s-a luptat cu dracu, care voia să-l arunce în fântână; dar cireşoveanul nostru se încorda, rezista şi la rându-i încerca să-l arunce pe drac în fântână...

*

Să scriu despre acel sat Cireaşov de pe malul Oltului, pe care cu grăbire l-am părăsit la terminarea liceului, la nici şaptesprezece ani, căci am avut neşansa unui liceu cu zece clase - şi astfel am ajuns student cu caş la gură...; să scriu despre oamenii de acolo, care de la un anumit moment mă indispuneau, deranjîndu-mă pe cînd citeam; despre părinţii pe care i-am văzut striviţi de un trai fără perspectivă şi am dorit să mă desprind, să devin altceva, pe scara socială... Şi totuşi, ce frază aproximativă, inexactă! Niciodată nu am avut un plan ferm, sau o idee clară despre ce aş fi dorit să devin şi să fac în viaţă; nici atunci cînd am decis să mă înscriu la Facultatea de Geologie nu-mi era clar ce-mi doresc. E drept, cu un an înainte, un consătean intrase la Geografie. Apoi, în preajma absolvirii, a început să-mi dea tîrcoale un coleg de la A, Liciu, pînă atunci neluat în seamă; se remarcase ca sportiv, şi asta nu mă interesa; voia să dea la geologie şi avea nevoie de un ortac. Nu cred că ştia mai multe despre a fi geolog, dar oricum mă simţeam atras mai curînd de o activitate ca asta decît de medicină, de pildă, sau să fiu profesor, sau inginer. Excursia din clasa a noua la munte, în zona Iezer-Păpuşa, era cea mai luminoasă amintire a mea, aşa că în mod firesc am înclinat spre geologie. La drept vorbind, a fost în chestiune o intuiţie şi nimic mai mult. Însă o intuiţie fericită, căci geologia s-a potrivit de minune firii mele. Sigur, îmi plăcea de pe-atunci foarte mult literatura, dar nu mă gîndeam să devin profesor de limba română, iar în privinţa scrisului nu m-am gîndit niciodată că asta ar fi de nasul meu. Abia prin anul doi-trei de facultate pasiunea mea pentru literatură m-a făcut să caut reviste literare şi încet-încet m-am lăsat atras în curent...

*

Aseară sosesc de la Slatina abia pe la 11, prea tîrziu ca să mai notez aici. Plecat de dimineaţă, cu microbuzul, care se dovedeşte foarte comod. Cîmpul încă neînverzit, nelucrat, în destule părţi aflat încă sub apă. O iarnă lungă şi cu multe precipitaţii. De la Vila, unde s-au ridicat noi clădiri, şi pînă la gară, pe drumul pustiu şi spăimos parcurs de mine noaptea, cînd veneam acasă, numai şi numai construcţii noi, însă nu spaţii de locuit, ci PECO şi alte înlesniri auto – şi dintr-odată impresia că lumea merge spre o aservire în faţa limuzinei: semenii noştri vor să trăiască pentru a putea merge cu maşina: din faţa tv şi a computerului, direct în maşina personală, la alimentare, la spălare, la garaj, la... Garajele, spălătoriile, benzinăriile, atelierele de reparaţii auto etc. par să ocupe spaţial o pondere tot mai mare, disproporţionată. Nici un teren agricol nu e prea bun şi fertil ca să nu poată fi sacrificat pentru o benzinărie, un motel, o parcare etc. Sunt mult mai rentabile, vezi bine... De la gară pînă în centru, văd slătineni dezolanţi, neîngrijiţi şi prea graşi (aceste două aspecte merg mînă în mînă); în faţa poştei mari, pe bănci de lemn, pensionari, la care mă uit cu teamă, să nu zăresc vreun fost coleg de liceu. O etalare descurajantă a sărăciei şi fundăturii existenţiale. La Biblioteca Judeţeană, vorbesc cu două funcţionare, una din Clocociov, care se mîndreşte cu Marin Mincu, alta căsătorită în Satu Nou, cu un Dascălu. Le arăt cartea: despre Cireaşov şi Slatina. În fişier, doar cinci cărţi de-ale subsemnatului.

Vine directorul Paul Matiu, în cel mai elegant costum cu vestă, bucuros de lansarea tripletei bucureştene, şi insistă pentru vineri 30, căci sîmbătă, zice, nu vom avea participare, lumea pleacă la ţară..., vor fi doar cele şase bibliotecare şi patru ziarişti. Să vedem... Îi spun de preluarea tirajului, promite 30 de exemplare, pentru mai multe să-l abordez pe primar sau pe preşedintele Consiliului

Judeţean, Ionică, la care se ajunge mai greu. Primarul va fi la 18 la un spectacol, suntem în Zilele Slatinei, 635 de ani de la atestare. Merg la Olt-Press, acolo Ciorei mă conduce la Victor Ursu, amabil, va anunţa în ziar, va veni la lansare; îi ofer spre publicare *Cum am devenit scriitor*, varianta integrală, căci Drăghici m-a somat să o reduc la cinci pagini. Promite că va fi în preziua lansării, o pagină întreagă, cu poză. Să-i fi spus că în romanul cu refugiaţi, totuşi, aspectele istorice nu reprezintă mai mult decît acel 10% al unei ferestre din tablourile renascentiste: avem portretul unei/unor doamne, încăperea vilei respective şi, undeva, o fereastră prin care, la mari depărtări, se vede peisajul: o zi de vară, senină, cîţiva norişori, păduri, un deal... Cam aceeaşi tehnică am folosit în *Veneticii*.

Merg la Şerbani: voioşi şi frumoşi. Vorbim, mănînc, Sonica îmi spune că a fost la Lereşti, la mormîntul părinţilor, a vorbit o oră cu maică-sa, tot ce are pe suflet: să nu mă iei la tine, vreau să mai trăiesc, te găsesc eu... Plec cu flori şi lumînări la cimitir.

Intru la noi acasă, dau lacătul deoparte, vizitez ca la muzeu: toate lucrurile la locul lor, tablourile de familie pe pereţi, al Anişoarei pătat, de parcă a stat în ploaie sau sub lacrimi... O fotografie de la nunta Georgetei. Uşile şifonierului stau să cadă; închid ferestrele (lăsate deschise pentru aerisire de Filica?): o cochilie de melc strivită pe tocul geamului. Grădina nelucrată, buruian de mai an, apare un nuc frumos, crengi albe forjate, în gardul dinspre grădină. Ies în drum, o văd pe Filica la gardul din spatele casei, stăm de vorbă; merg la cimitir, mormintele săpate, cu flori ce fac bună impresie. La tanti şi unchiu, crucea de piatră deja fixată. Pun flori în borcane, încerc să aprind lumînări, vorbesc cu al lui Găină şi cu Dorina Constantinescu, dar nu am curaj să o întreb de cei doi fraţi mai mari. La întoarcere, mă claxonează cineva, coboară din maşină, ne îmbrăţişăm, vorbim. Reiese că eu

l-am confundat cu ai lui Sîrbu, e din ai lui Călin, din Coteşti - iar el mă confundă cu Gelu. Mă gîndesc că în *Veneticii* am scris despre două sate care nu mai sunt: al părinţilor, Cioburciul dispărut fizic încă din ‘44, rămas doar în reprezentările lor; şi despre satul de adopţiune Cireaşov, dispărut şi el odată cu moartea tatei; un rînd de oameni s-a dus, au venit alţii, cu alte repere şi exigenţe, ce a fost nu mai contează... Zicea femeia de la cimitir: alţii muncesc o viaţă pentru a ridica o casă, iar nepoţii dv. nu vor să stea în casa primită de-a gata! Îi dau Filicăi o carte, se bucură mult, mulţumeşte emoţionată, cînd află că am scris şi despre ea. Îi văd lacrimile. Cît oi mai fi, zice...

Ajung prea repede la Casa Sindicatelor, stau pe-o bancă, văd un domn în costum bleumarin, plimbîndu-se, venit şi el prea devreme. Totuşi, mă apropii, şi zice: Poftiţi! Dăm mîna, e chiar primarul Gh. Păunescu. Mă ştie din ’92, cînd am devenit cetăţean de onoare. Îi spun: un roman în care Slatina este unul dintre personajele principale, descris încă din ’44, pînă în ’97. Sunt basarabean etc. Mama lui e bucovineancă, sora ei a fost soţia lui Nicolae Halipa. Ce mică e lumea!, zic. Mama mea e nepoata lui Şt. Ciobanu. Trebuie să-i spun cine a fost: unul dintre artizanii Unirii din 1918, prof. univ., membru în Consiliul Coroanei, viitor ministru etc. Se poartă domneşte, mă conduce în sala unde repeta corul, îmi promite achiziţionarea a 50 de exemplare. Pentru mai multe, să mergem la Ionică... Începe spectacolul, el pleacă să mai aranjeze diverse, iar eu rămîn de vorbă cu o ziaristă de la *Jurnalul de Oltenia*; pe la 19 o zbughesc la gară şi iau din mers cursa spre casă. O variantă ar fi să duc chiar eu cele 50 de exemplare cu ocazia lansării.

*

Acareturile de prin curte se surpă, neîngrijite; recuperez tabloul meu făcut de Marcel Lavric, îl aduc acasă, Lidia e foarte bucuroasă, îi place mult... O înţeleg, îi aminteşte de felul cum arătam pe vremea cînd ne-am cunoscut... A doua zi dimineaţă am trecut pe la Centrul de Librării din Slatina, i-am convins să preia 25 de exemplare din roman, cu comision 25%. Ajung la Inspectoratul Şcolar, dau de doi domni amabili, însă foarte ocupaţi, promit, unul mă aduce cu maşina în centru, dar nu mai apar la lansare. Cum nici alţii care promiseseră... Regret absenţa lui Aurel Gagiu, a soţiei lui Botez, a lui Goe, a lui Vergulescu, Smedescu şi a altora care ar fi venit, dar... Era o zi foarte agitată, deschiderea Expoflora – o vizitez, mare încîntare, exclam: de mult nu am mai văzut ceva aşa de frumos! La 12:00 se umple sala, vorbeşte dna Stuparu, care e entuziasmată de carte, nu a apucat să citească decît un sfert din ea, apoi Florin Mihăilescu, fără entuziasm, fără aprecieri laudative: un roman bun, poate cea mai bună carte a lui, bine scrisă, despre avatarurile basarabenilor, merită din plin să fie citită. Şi se vede că nu a parcurs cartea decît pe sărite – fapt este că despre partea a doua nu face decît o aluzie, se pare că preluată din Blandiana. Pînă şi referirea la împuşcarea evreilor, cu observaţia că nu trebuie exagerat, dar dacă faptele au fost trăite, ele trebuie spuse! Ceva de genul acesta. Am înregistrat speech-ul respectiv, şi Lidia a fost surprinsă de lipsa de entuziasm a vorbitorului. Poate totuşi nu are o adevărată consideraţie pentru mine ca autor, poate ceea ce a citit nu l-a dat gata, îmi spun. Poate l-a iritat cumva cronica Magdei Maftei? Oricum, pentru ascultători cred că a fost bine, nu or fi sesizat reticenţa profesorului. De altfel, mi se luase un interviu pentru televiziunea locală, iar cînd l-au abordat pe Florin, el a refuzat *de plano*, precum că nu vrea să se repete, apoi am intervenit explicîndu-i că oamenii aceia se grăbesc, aşa că s-a dus cu cei doi într-un colţ al sălii de lectură, unde nu am idee ce le-o fi spus. Prezentatoarea a citit lista cărţilor mele, nu şi pe-ale lui Florin, aşa că am spus cîteva cuvinte despre vedeta din anii liceului. Aplauze, apoi am dat vreo douăsprezece autografe, însă numai la oameni de calitate, cîţiva profesori de literatură, care se arătau interesaţi de arta cuvîntului. Dna Liliana Branca, de la R.R.1, mi-a luat la urmă un scurt interviu pentru duminică, la Duminica vedetelor.

Vintage

Precum priveşti insectele prinse
între foile de sticlă ale ferestrei
aşa se întâmplă uneori
să vezi cum suferă femeia ce nu te-a dorit
şi mai suferi şi tu încă o dată
şi nimic subversiv ori excesiv
în aceste laşităţi vintage
unde suspinul se emancipează
iar declaraţiile se ramifică
de fiecare dată când ajungem aproape de capătul lor
iar totul se întâmplă într-un trecut
mai prezent ca niciodată
sub o ghirlandă de globuri ce strălucesc
precum în petrecerile din „Marele Gatsby”
în care ne oglindim
foarte altfel chipul

Lebensraum

Tu încă mai spuneai că am putea reclădi o întâmplare
din amintirile disparate ale celor care au trăit-o
în camera bad & breakfast unde buchetul de hortensii
se zăreşte în ultimul cadru al vederii periferice
şi foarte aproape de inima noastră
un fel de paradis a început să îmbătrânească

Mobilierul standard al camerei
cere un lebensraum ferestrelor
iar zborul pescăruşilor parcă anunţă
începutul unei glaciaţiuni
şi niciodată ochii tăi nu au fost
atât de albaştriii...

Efectul Stendhal

Ce simplu ar fi dacă ai putea să defineşti
măcar partea văzută a binelui
în aceste întâmplări nocturn-anodine
de lângă staţia de carburanţi a cartierului
cu nume italian
unde totul pare un troc
cu produse de necesitate secundară
iar stelele zaruri ce se rostogolesc
peste rezervorul camioanelor cisternă
când găseşti mai umane scuzele decât explicaţiile
iar uitarea un şir alb de cadâne
ce traversează bulevardul
urmărite de farurile maşinilor
în care luceafărul a sclipit
Un efect Stendhal se vor numi clipele acestea
când o devoţiune anonimă
face ca totul să existe

Derizoriul zilei

Nici vară nici toamnă
într-o urbe mică pe ale cărei străzi
ai da orice să te pierzi
duminica după-amiază
prin melancolia lividă
a caselor cu ziduri cucerite de iederă
dincolo de care auzi fie un pian
fie icnetele unor pui de pisică

Nici bucurie nici tristeţe
când strângi pe chip zâmbetul
ca pe-o curea în care te încingi
să mai poţi merge
acolo unde vrei tu să mergi
prin derizoriul zilei
sub o arcadă cu margarete unde zăreşti
cum ţine întrega lume pe umeri
un Atlas copil

Reîntoarcerea

Paletele ventilatorului spânzurat de tavan
mişcându-se încet
şi reproducerile lui Velázquez
din ce în ce mai decolorate
atunci când ne întoarcem
singuri şi osteniţi
la capătul unui drum ce părea
să ne adune de-o parte şi de alta
a victoriilor pe jumătate sau sfert
sub luminile împrăştiate
de ecranul televizorului
ce formează un bâlci al deşertăciunilor
pentru cei care vorbesc aceleaşi lucruri
despre care vor vorbi alţii mai crud
când zgomotul
se aude din ce în ce mai puţin
din ce în ce mai încet
în timp ce alte lucruri
cresc lângă tine palpabile
la o mână distanţă
din ce în ce mai înalte
din ce în ce mai puternice

Outdoor Light

Peregrinările pe aleea din spatele blocului
după remediul defecţiunilor la reţeaua electrică
când lumina levitează deasupra luminii
de toate culorile
iar în mobilierul urban al preajmei
pietrele parcului par limbile smulse
ale unor clopote
condamnate la tăcere
Doar televiziunile de ştiri amintesc în treacăt
cum dresorii în jurul fiarei au reuşit să se sălbăticească
şi poate câte ceva despre actriţa americană
de pe panoul publicitar
unde face reclamă la un nou parfum
care pulverizat seamănă cu înserările ceţoase
unde noi am întâlnit-o cândva odată

Alexandru CAZACU

Răzvrătirea cerberilor

Libertatea noastră nu are stăpân!
Nici sufletul nu-şi pune trupul ca tribut
lui Christos sau vreunui demiurg păgân;
nici zeilor din norduri, ce-nvârt
iaduri şi raiuri în hăul din fiorduri,
nu li se mai pleacă nomade seminţii,
deşi în urma lor, stirpe după stirpe
se naşte şi se-afundă făr' a zămisli un ultim
soi de floare, sânge rupt din soare,
care să le-atârne istoria-n vârf de cer;
rămân doar ei, adamici, înfrânţii victorioşi,
ce vin, trudesc şi pier.
Nici măcar credinţa nu mai stăpâneşte
mintea spovedită de cerberii din noi,
ci ne poartă pasul, cu grabă şi cu râvnă,
spre Ziua de Apoi.
Lumea s-a desprins de naşterea-i păgână,
în vremea când şaduful făurea arginţi
şi din canope Sfinxul reîntrupa doar prinţi.
Acum, iubirea noastră se-afundă în ţărână,
iar visul treaz se curmă pe năluci de sfinţi.
Levitează focul pe tânga de pe cruci,
răzbeşte în nocturnă; prin mine trece moartea,
mă urcă în trăsură, iar eu o bat pe umăr,
se-ntoarce şi îi spun:
– Libertatea mea nu are stăpân!

Consorțiu

Hrăneşte-mă cu mâna ta!
Mâna ta să-mi fie sabia lui Saladin,
să-mi fie consoarta anilor lumină
şi până la pământ,
să-mi fie plecată închinăciune,
născută din vântul de sud.
Să stăm în jurul mesei,
de parcă am sta în jurul universului
să ne ospătăm.

Dar nu miel – n-am vrea
să-L sacrificăm pe Dumnezeu...

Delir sicofant

Mă iubeai ca un sufit, dezrobit fiind de căinţe,
şi-ai mei sori nesfârcuiţi se-nălţau ca nişte zmei;
printre ei călăuzeai, fără veghea unor zei,
lumi zidite din osârdie – lumile ochilor tăi.
Cu-o pedanţă de calif, mă iubeai aprins şi straşnic,
îmi puneai în piept iscoade şi zvâcnirile-i neroade
revărsau norod de inimi ce se-mpresurau în pântec
cu pudoare de infantă; soarta cu gust de curmale
o-nfăşam, ca pe un prunc, cu tasmale din amurg.
Eram noi iubiţii care făureau smintirii dogmă,
fără teama că în evuri dragostea va fi cu normă.

Mă iubeşti ca un ocnaş care îşi păzeşte vina
c-un cinism de cal troian, stors de sângele albastru.
Eu te izbăvesc în suflet, aşa cum un caloian
îşi cadoriseşte vipia şi credinţa cu salmastru;
şi-n dezastrul convertirii la amorul cel ateu,
cercetăm să soarbem timpul, scurs pe cupa lui Orfeu.
Suntem noi iubiţii care, naufragiaţi pe rug,
pervertim al rugii crug, când meschina îndurare,
ascunsă după o dogmă, ne trădează
iar delictul de a ne iubi cu normă.

Şi-n virtutea celor triste, neîntâmplate, constatăm
că doar sânge mai separă întuneric de lumină,
când destinul îşi închină chiar a inimii bătaie
pentru-o dragoste bălaie, solitară şi proscrisă
unui soi de bun rămas, unui soi de amăgire,
prinsă-n acele de ceas.
Oare fi-va despărţirea, în deliruri sicofante,
doar un gest de mare fante al destinului ingrat?
Hai, iubite, să-l sortim, ca pe-un paşă emigrant,
la dezmăţul diletant din sentinţele vacante!

Ce Destin? Ce mare fante?
Eu sunt Beatrice, tu, Dante!
Tu, Tristan, şi eu, Isolda!

Destinul şi-a luat iar solda...

Sură despre dor

Dorul meu – un copil plămădit în foaierul unui erg,
Un mirador pe care poposesc şoimii tăi yoghini,
O patimă neştearsă, într-o misivă, de ochiul tău imberb,
Un ultim devot răstignit... printre spini,
O geamie în care sufletele nu mai au descântec,
O rază de lumină, aşteptând în arcul răsăritului,
O noapte-n Marrakech ce încă-mi arde-n pântec,
Dorul meu – un iatagan ce-atârnă deasupra capului.

Mireasa freudiană

Destinele noastre par a se dizolva
unele în altele,
ca şi cum ar fi pictate în tehnica sfumato,
sub auspiciile unui creator priceput;
acelaşi creator care răstigneşte
surâsul femeii
pe un fundal cu orizont asimetric,
iar apoi îşi vinde capodopera ca suvenir
în lumea de dincolo.
Numai destinele unora se despică
şi lasă lumina să zacă în suflete,
ca într-un sarcofag;
altele se închid,
iar întunericul le pândeşte viaţa,
ca pe o mireasă freudiană.

Mădălina BĂRBULESCU

Supliment îngrijit de Virgil DIACONU

ARTE POETICE

■ Nr. 71
■ Ianuarie 2020
Cafeneaua literară

Ancheta Cafenelei literare

Poezia canonică românească

Într-un mediu cultural liber, discuțiile asupra problemelor pe care le ridică literatura, așadar asupra modului ei specific de a fi, a prezentului și viitorului ei, a valorii sau a crizei prin care trece, a onestității și competenței criticilor literari, a premiilor literare acordate etc., sunt cât se poate de firești.

Prezenta anchetă caută să răspundă la modul în care evaluăm poezia românească și, nu mai puțin, la felul în care a fost ea evaluată de mai mulți critici, într-un număr trecut al *României literare*, care au publicat în paginile revistei o listă a poeților canonici români. În acest sens sunt, de altfel, și întrebările de mai jos.

1. A apărut în *România literară* nr. 16/2019 „O listă canonică: 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018)"*, în care se cuprind 100 de poeți canonici ai perioadei deja precizate, conform evaluării făcute de 35 de critici și poeți de azi, chemați de către revista centrală a Uniunii Scriitorilor să își exprime punctul de vedere.

Vi se pare legitim să comentăm această listă canonică, sau comitem o impietate, un „sacrilegiu"?

2. Juriul anchetei *României literare:* George Ardeleanu, Adrian Alui Gheorghe, Mircea Bârsilă, Iulian Boldea, Ion Buzași, Dumitru Chioaru, Livius Ciocârlie, Al. Cistelecan, Gabriel Coșoveanu, Dan Cristea, Daniel Cristea-Enache, Victor Cubleșan, Vasile Dan, Mircea A. Diaconu, Gabriel Dimisianu, Gellu Dorian, Horia Gârbea, Gabriela Gheorghișor, Ioan Holban, Adrian Lesenciuc, Nicolae Manolescu, Mircea Mihăieș, Andrei Moldovan, Viorel Mureșan, George Neagoe, Eugen Negrici, Nicolae Oprea, Irina Petraș, Ion Pop, Vasile Spiridon, Alex Ștefănescu, Ioan Radu Văcărescu, Ștefan Vlăduțescu, Răzvan Voncu, Mihai Zamfir. Neîndoielnic, printre cei 35 de scriitori stabiliți să decidă componența listei canonice a poeziei românești se află și critici/scriitori de certă valoare. Dar sunt toți evaluatorii de aceeași valoare cu aceștia, așa încât judecățile lor să fie cât mai aproape de adevăr?

3. Ce înseamnă pentru dv. „poet canonic"? Credeți că cei 100 de poeți ai listei sunt cu toții poeți canonici?

4. Cuprinde această listă canonică și poeți care nu merită să figureze în ea? Ce alți poeți ar fi meritat titlul de „poet canonic"? Ne puteți oferi câteva exemple de poeți supraevaluați de prezenta listă, dar și de poeți de valoare omiși de ea?

5. Credeți că peste aproximativ 20 de ani, când poeții și criticii generației 2000 vor pune probabil stăpânire, prin aceeași instituție, pe listele canonice ale literaturii române, lista canonică a poeților români întocmită de ei va semăna cu lista întocmită de criticii și poeții prioritar optzeciști de astăzi? Va mai păstra noua listă ceva din lista de acum?

6. Este mai bună această listă canonică decât altele, sau decât alte topuri poetice?

Anchetă realizată de
Virgil DIACONU

* O listă canonică: 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018)

Ion Minulescu (1908)
Aron Cotruș (1911)
Ion Vinea (1912)
Tristan Tzara (1912)
Ion Pillat (1912)
Adrian Maniu (1912)
George Bacovia (1916)
George Topîrceanu (1916)
Vasile Voiculescu (1916)
Nichifor Crainic (1916)
Lucian Blaga (1919)
Al. Philippide (1922)
Ilarie Voronca (1923)
Radu Gyr (1924)
Tudor Arghezi (1927)
Zaharia Stancu (1927)
Eugen Jebeleanu (1929)
Ion Barbu (1930)
B. Fundoianu (1930)
Dan Botta (1931)
Geo Bogza (1933)
Horia Stamatu (1934)
Ștefan Baciu (1935)
Gellu Naum (1937)
Emil Botta (1937)
Dimitrie Stelaru (1937)
Maria Banuș (1937)
Mihai Beniuc (1938)
Miron Radu Paraschivescu (1941)
Magda Isanos (1943)
Ion Caraion (1943)
Constant Tonegaru (1945)

Geo Dumitrescu (1946)
Nina Cassian (1947)
Radu Stanca (1947)
A. E. Baconsky (1951)
Florin Mugur (1953)
Ion Horea (1956)
Nicolae Labiș (1956)
Ion Gheorghe (1957)
Grigore Vieru (1957)
Gheorghe Tomozei (1957)
Petre Stoica (1957)
Nichita Stănescu (1960)
Cezar Baltag (1960)
G. Călinescu (1963)
Constanța Buzea (1963)
Ion (Ioan) Alexandru (1964)
Marin Sorescu (1964)
Ana Blandiana (1964)
Constantin Abăluță (1964)
Ștefan Aug. Doinaș (1965)
Gabriela Melinescu (1965)
Adrian Păunescu (1965)
Nicolae Prelipceanu (1966)
Leonid Dimov (1966)
Ion Pop (1966)
Ovidiu Genaru (1966)
Mircea Ciobanu (1966)
Dan Laurențiu (1967)
Ileana Mălăncioiu (1967)
Nora Iuga (1968)
Cezar Ivănescu (1968)
Sorin Mărculescu (1968)
Virgil Mazilescu (1968)
Mircea Ivănescu (1968)
Gheorghe Grigurcu (1968)
Alexandru Miran (1969)
Angela Marinescu (1969)
Emil Brumaru (1970)
Daniel Turcea (1970)
Mihai Ursachi (1970)
Mircea Dinescu (1971)
Ion Mircea (1971)
Dinu Flămând (1971)
Adrian Popescu (1971)
Dorin Tudoran (1973)
Gabriel Chifu (1976)
Vasile Dan (1977)
Liviu Ioan Stoiciu (1977)
Șerban Foarță (1978)
Traian T. Coșovei (1978)
Eugen Suciu (1979)
Arcadie Suceveanu (1979)
Mircea Cărtărescu (1980)
Aurel Pantea (1980)
Ioan Moldovan (1980)
Matei Vișniec (1980)
Nichita Danilov (1980)
Marta Petreu (1981)
Mariana Marin (1981)
Ion Stratan (1981)
Ion Mureșan (1981)
Florin Iaru (1981)
Alexandru Mușina (1984)
Cristian Popescu (1987)
Marian Drăghici (1988)
Viorel Padina (1991)
Ioan Es. Pop (1994)
Horia Gârbea (1996)

ION SIMUȚ

O listă aniversară, promovată ca listă canonică a literaturii române

A stârnit interes, pe bună dreptate, lista canonică a literaturii române pentru intervalul 1918-2018, promovată de *România literară* pe parcursul anului 2019. Prilejul l-a constituit împlinirea unui secol de la realizarea Marii Uniri. Proiectul viza reflectarea unui secol de literatură română în câte o sută de cărți reprezentative pentru fiecare gen literar. Preluând o sugestie a Irinei Petraș, materializată precar în 2018 în revista *Steaua*, *România literară*, în colaborare cu Uniunea Scriitorilor, a declanșat o consultare a criticilor pentru a desemna, inițial, o sută de cărți reprezentative de proză românească. Ideea este explicată de Gabriel Chifu în primul număr din 2019 al revistei. Motivația e serioasă și generoasă. În următoarele etape se preconizau alte consultări privind poezia, și apoi critica și istoria literară, împreună cu eseistica. Rezultatul ar urma să alcătuiască, prin însumare, „un fond principal al literaturii române" (frumos spus!), după cum precizează Gabriel Chifu, care nu folosește, în această primă explicație, noțiunea de „listă canonică". Procedura aplicată este numită, pe rând, „largă consultare", „anchetă literară", „sondaj", „instrument de evaluare valabil". Miza este foarte mare pentru „o cartografiere cât mai precisă a domeniului literar", cum afirmă coordonatorul proiectului. Evident că inițiatorul este perfect conștient, ca noi toți, că „nu e o măsurătoare infailibilă, ci una cu un anumit grad de relativitate". Responsabilitatea concretă de realizare a anchetei revine redactorilor Sorin Lavric și Cristian Pătrășconiu – după cum se spune. Inițiatorul pare Gabriel Chifu sau mai degrabă purtătorul de cuvânt al redacției, dar Autoritatea Electorală e, după cum vom vedea, în altă parte; e, adică, în mod firesc, o altă instituție.

Încă o precizare aduce informația că „nu vor fi publicate selecțiile individuale ale criticilor, ci doar lista celor o sută de titluri alese, așa cum se va configura ea prin însumarea opțiunilor exprimate". Dată fiind

lungimea listei în fiecare caz de răspuns, e normal să nu fie reproduse în revistă toate selecţiile individuale. Deficitul de transparenţă putea fi rezolvat dacă s-ar fi arhivat electronic toate răspunsurile pe site-ul revistei, pentru ca seriozitatea și onestitatea anchetei să fie duse până la capăt. Alte precizări tehnice nu se aduc nici acum, nici pe parcurs, despre cum se face „însumarea opțiunilor exprimate”. Să nu omitem, totuși, să culegem precizarea redacției din prefața listei cărţilor de proză că au fost reținute cărțile care au primit între șapte și treizeci de nominalizări – ceea ce arată un scrupul metodologic incipient, dar nu suficient. Asta în condiţiile în care unii critici au dat o listă mai mare de 100, alţii mai mică, deci nu au respectat regula jocului. Nicolae Manolescu este chiar supărat că unele, „câteva din răspunsurile pe care le-am primit de la respondenţii noştri nu dovedesc nici o fărâmă de spirit critic” (vezi *România literară*, nr. 2 din 2019, p. 3).

Procedura și inconsecvențele

Sigur că nu era neapărată nevoie de asistența unui statistician sau sociolog, dar un semn de întrebare rămâne despre această însumare a opțiunilor exprimate (cum se face/ cum se punctează?), până la suspiciunea că, în final, selecţia poate fi foarte bine rezultatul unui aranjament redacțional. Ceea ce, după părerea mea, nu ar fi nimic rău, având în vedere profesionalismul redactorilor de la *România literară*. Merg mai departe și spun că ar fi fost ideal ca acest tablou de valori ale unui secol de literatură română să fie realizat numai de redactorii revistei și de colaboratorii permanenți – ceea ce ar fi risipit astfel orice discuții și suspiciuni despre componența aproape aleatorie a juriului și despre însumarea opțiunilor. Dar de ce să nu fie realizate aceste liste numai de Nicolae Manolescu? N-ar fi cel mai îndreptățit?

Puţină relativizare nu strică. Dacă e un sondaj de opinie, nu contează cine votează, ci reprezentativitatea respondenților pe medii și pe vârste. Eu înlătur din start orice reproșuri în privinţa celor care au participat la anchetă. Altfel ne-am pierde în discuţii inutile. Toţi sunt critici demni de încredere, din toată ţara. Sondajul este pe deplin valabil în legătură cu acei respondenţi și cu acel moment în care au răspuns. Totuși, o singură nedumerire pe acest subiect: de ce nu au fost solicitați patru-cinci critici din Republica Moldova, pentru că tot era vorba de aniversarea Marii Uniri? Ar fi fost astfel mai bine reflectată și literatura din Basarabia, cum se cuvenea. Basarabenii lipsesc și din *Istoria critică*... a lui Nicolae Manolescu: „Locul lor într-o istorie a literaturii române nu se poate stabili cu precizie” – afirmă criticul (p. 1409 în ediția a doua, 2019). Sunt pomenite sceptic patru nume postbelice, dintre care două se vor regăsi în rezultatele anchetei.

Prima mea problemă de procedură e cum s-a făcut însumarea răspunsurilor. Ştiu un singur caz de anchetă literară de acest fel și de această amploare în care s-a procedat bine și transparent: ancheta despre *Romanul românesc al secolului XX*, publicată și analizată în *Observator cultural*, numerele 45-46 și 47, de la începutul anului 2001, sub coordonarea lui Ion Bogdan Lefter. În raport cu aceasta, ancheta *României literare* mi se pare rău gestionată, superficială și mult supralicitată de organizatori. Reproșul principal e legat de cuantificarea răspunsurilor (numărul de puncte acordat fiecărui vot pentru un titlu sau pentru un autor; cred că un vot=un punct, dar asta nu rezolvă nedumerirea, e mai complicat). De aici derivă și alte carențe, dintre care cea mai importantă e consecința în privința ierarhizării. Din această pricină, revista *România literară* dă o listă cronologică, nu ierarhică, și în cazul prozei, și în cazul poeziei. Indeciziile se țin lanț privitor la „însumarea opțiunilor exprimate” („însumarea de harfe resfirate ce-n zbor invers le pierzi”, cum ar zice contrariat Ion Barbu).

Liste „presupus” canonice, adică o bibliotecă esențială

Lista cărţilor de proză este publicată în numărul 2 din 2019 al *României literare* sub titlul: *O listă canonică. 100 de cărți de proză în 100 de ani (1918-2018).* Lista privitoare la poezie este publicată în numărul 16 din 2019 sub titlul: *O listă canonică. 100 de poeți români în 100 de ani (1918-2018).* Lista criticilor sau a cărților de critică nu a apărut deocamdată (până la Boboteaza 2020). Amânarea este destul de ciudată. Deși nu cred că (scuzați cacofonia inevitabilă!) criticii pot fi cuprinși într-o listă canonică (altă sută, eventual cu altă motivație?). Așa că mai bine s-ar renunța la această etapă, suspect de mult amânată.

Prima este o listă de cărți de proză, a doua este o listă de poeți – deci una de cărți, alta de scriitori. Coordonatorii proiectului sunt perfect conștienți de diferență și o explică cum pot (mai degrabă o mușamalizează). În nr. 11 din 2019, pe ultima pagină, se încearcă o justificare pentru „mutarea accentului de la operă la autor” în cazul poeților. Ea nu este însă firească: o dată numărăm cărți, iar altă dată numărăm scriitori. Inconsecvența, oricum ar fi explicată, nu e o notă de seriozitate. Presupun că în cazul poeților e mai greu de decis care e volumul caracteristic sau definitoriu, cu atât mai greu de găsit în cazul poeților din ultima treime a listei, pentru că nu s-au clasicizat cu adevărat. Cum nu vreau să discut lista votanților, nu vreau să discut nici lista finală a răspunsurilor. Le iau pe ambele ca atare, o bază relativă și principială de discuție, fără nici un fel de preconcepție sau de adversitate.

Ambele liste sunt însoțite de explicații, prima beneficiind și de editorialul lui Nicolae Manolescu, de pe pagina a treia: *Ancheta noastră: o listă canonică (proza)*, care acordă astfel girul său de autoritate indubitabilă. Aici lista este asumată clar și răspicat ca listă canonică, dezavuând, oarecum paradoxal, ideea de top și de cuantificare a voturilor. Se promite continuarea „cu o sută de cărți de poezie, de critică, istorie literară și eseu”. Deci cărți! Sau, cum ar spune Nichita Stănescu din poemul *Căutarea tonului*: deci înger? Nu, nu e bine înger! Nu, nu e bine cărți de poezie – vom afla când se va publica lista poeților. Nu ni se spune de ce, numai că ordinea poeților este dată de anul debutului în volum. O precizare de la lista poeților ni se pare extrem de interesantă: „Atragem atenția asupra caracterului presupus canonic al poeților” (nota este semnată N. M.). Constatăm că s-a strecurat o îndoială în legătură cu caracterul canonic al listei – ceea ce s-ar putea să devină o certitudine după publicarea și a celei de-a treia liste: lista canonică nu va mai fi cert canonică, dacă acum, în a doua etapă, a devenit deja „presupus canonică”. Doza de relativism nu strică, dar ea va fi, de fapt, pierdută pe parcursul promovării în conferințele despre această listă, treptat absolutizată și total asumată de Nicolae Manolescu în peregrinările prin țară. Festivitatea listelor canonice va fi repetată și la Ateneu.

Nicolae Manolescu își pune prea mari speranțe în legătură cu aceste liste „presupus” canonice, după cum afirmă în editorialul din nr. 2 din 2019. Ține de noblețea și de responsabilitatea spiritului său critic să vadă o finalitate sau mai multe în această chestiune. Primul scop declarat este „apropierea canonului critic de canonul școlar”. Drept urmare, a promovat în școli aceste liste canonice prin conferințe și întâlniri cu elevii și profesorii. Foarte bine, numai că realitatea didactică este azi cu totul alta decât în tinerețea criticului, când a reușit să introducă în manuale pe unii dintre scriitorii generației ’60. Acum sunt în pericol să fie scoși din manualele de gimnaziu și clasicii. Cei 17 scriitori decretați canonici în urmă cu 10-15 ani sunt și ei în pericol, ca urmare a reformei curriculare. Literatura română în manualele de gimnaziu este pe cale de dispariție. Am discutat pe larg acest subiect în numerele 2 și 3 din 2019 ale revistei *Familia*. M-am așteptat atunci ca *România literară* și Uniunea Scriitorilor să intervină în această problemă, extrem de gravă. Reforma curriculară se propagă spre liceu, și în curând literatura română va arăta jalnic în toate manualele. Dacă lista clasică de 17 scriitori canonici nu rezistă, este deja erodată și relativizată, ce sorți de izbândă pot să aibă liste cu sute de scriitori? În dezastrul cultural în care trăim, asemenea liste extrem de generoase pot eventual trezi interesul asociațiilor de pensionari. Nu glumesc și nu fac ironii deplasate: e singurul public statornic pe care se mai poate conta. Dacă vrem ca astfel de liste de recomandări de lectură să se bucure de receptivitate la publicul cel mai tânăr, trebuie să începem, deși e cam târziu, cu problema fundamentală: soarta literaturii române în școală, viitorul ei în manuale. Institutul de Științe ale Educației, din cadrul Ministerului Educației Naționale, poate fi partenerul interogabil și influențabil de către Uniunea Scriitorilor. Acolo ar trebui purtată lupta cu sistemul de educație, care ne depășește și ne umilește pe toți, sub acoperirea recomandărilor europene. Altfel, discuția cu elevii și profesorii, care se află la capătul deciziilor luate deja împotriva literaturii române în școală, e zadarnică. Noile liste canonice plutesc în totală incertitudine și nu vor avea, din păcate, nici o eficiență. Ce ecou favorabil să aibă la un elev de liceu recomandarea unei liste cu o sută de poeți, dintre care 90 necunoscuți (pentru el) și cel mult zece care contează cu adevărat pentru nucleul dur al canonului? Listele *României literare* sunt copleșitoare prin abundență și derutante prin efectul de uniformizare și pentru un student la Litere.

A doua speranță a criticului este mai ușor de realizat: reeditarea cărților de pe liste și promovarea lor prin ICR, propunerea pentru achiziții în biblioteci publice. Editura Cartea Românească a și început o colecție cu sigla „100”, furând și denumirea de „Opere fundamentale” de la Eugen Simion. Editura Gramar a avut o colecție „100+1 capodopere ale romanului românesc”, încheiată în anul 2000 cu sinteza lui Nicolae Manolescu *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, acesta fiind volumul în plus (+1) peste suta de romane. Așadar, nimic nou sub soare! Intențiile sunt foarte bune, chiar dacă parțial nerealiste (nu cred că vor fi reeditate o sută de volume de poezii, antologii de autor). Proiectul merită angajamentul total pentru un succes (chiar dacă) iluzoriu.

Observațiile unui sceptic

Dar să revenim la fondul teoretic al problemei. Sunt acestea cu adevărat liste canonice? Amândouă au nume sau titluri propuse în ordine cronologică, de la 1918 încoace. În absența ierarhiei nu se poate detașa o elită, un eșalon axiologic superior, adică un canon. Sunt convins că toți participanții la anchetă, inclusiv organizatorii, știu foarte bine acest lucru. Atunci, de ce este denumită listă canonică, din moment ce-i lipsește esențialul – ierarhia? Probabil pentru a-i acorda fraudulos un prestigiu exagerat. Cu ce era mai prejos dacă era numită cum se cuvine, adică pur și simplu o listă aniversară a celor mai importante cărți din ultima sută de ani?

Alte întrebări conexe mă năpădesc, mă neliniștesc, mă pun pe gânduri.

1. Chiar merită Basarabia ingratitudinea de a i se recunoaște numai trei scriitori reprezentativi, din toată istoria sa modernă, C. Stere, Grigore Vieru și Arcadie

Suceveanu? Cât va mai persista această prejudecată că literatura română din actuala Republică Moldova, cu toată istoria ei separată, nu face parte integrantă din literatura română? Rămânem în inerția separatistă și pe plan cultural? Nu ne-am emancipat? Nu gândim nici acum valorile în raport cu România Mare? Am rămas blocați încă dinainte de 1989 în România Mijlocie, nici ca la 1859, nici ca la 1918, ci ca în 1989?

2. De ce trebuie să pendulăm în indecizia sau dilema nerezolvată: opera sau autorul? (pentru proză se procedează într-un fel, pentru poezie altfel). Aici zace o problemă teoretică neelucidată: ce considerăm canonic – scriitorul cu opera lui în întregime sau numai scrierile lui de vârf?

3. Putem vorbi de canon fără ierarhie valorică? (repet obsesiv). Sau facem o piruetă salvatoare și zicem că termenul de „listă canonică" nu e sinonim cu conceptul de canon? E cu totul altceva?! Ar fi o soluție de ieșire din impas.

4. Numărul prea mare de aleși (o sută pentru fiecare gen literar) nu subminează credibilitatea acestor liste? Cine să creadă în 300 de scriitori canonici dintr-un secol de literatură română? Nu compromitem însăși ideea de canon? Ce volum poate să aibă, în mod rezonabil, acest canon?

5. Cum să tolerăm impresia de egalitate pe care o degajă (voluntar sau involuntar) listele de poeți și prozatori? Cutare poet sau prozator este egalul lui Arghezi sau Blaga, Rebreanu sau Breban, G. Călinescu sau Nichita Stănescu? Canonul diferențiază, nu uniformizează!

6. Cum va arăta lista finală a o sută de scriitori canonici pentru perioada 1918-2018, unde să fie comprimate cele trei liste pe genuri literare, listă care să fie și ierarhică? Abia aceasta ar conta cu adevărat. Deși pare imposibilă, pentru că într-o sută de ani de literatură se întrunesc trei epoci cu trei mentalități estetice foarte diferite.

7. Putem pune într-un singur canon modernismul interbelic, neomodernismul postbelic și postmodernismul? Ar trebui să putem, în ciuda unor incompatibilități, dacă suveran este criteriul estetic. Nicolae Manolescu le-a pus alături în *Istoria...* sa. Dar cum definim sau detaliem acest criteriu estetic, ca argument peremptoriu, dincolo de subiectivități și de gust personal?

Ancheta *României literare* este, din nefericire, ratată. E insuficient asumată metodologic, teoretic și practic. Culisele rămân obscure, ceea ce-i dă aspectul de triumf al unei selecții extrem de generoase, în totală contradicție cu ideea de canon. Foarte greu putem accepta, sub un văl de ceață și de orgolii ale inițiatorilor, buna intenție de a promova o bibliotecă esențială a literaturii române moderne și postmoderne, acoperită sub cele mai perfide și periculoase confuzii axiologice. Jocul cu canonul poate avea efecte perverse, dintre care compromiterea a înseși ideii de canon e numai unul.

Dacă ar fi o listă canonică (în fiecare caz: proză și poezie), ar trebui să fie mult mai restrânsă. Dacă ar fi acceptată ca listă aniversară (ceea ce și este fiecare din cele două liste), atunci ar putea fi extinsă, ar putea avea dimensiuni variabile, cum bine simt contestatarii. Dacă e cutare, de ce nu sunt și eu pe listă? – zic mai ales poeții. Această vulnerabilitate (lipsa de încredere că s-a lucrat cu maximă exigență) nu ar trebui să existe. Din păcate, de dragul sutei, s-a ajuns cu nominalizările, pentru toate epocile, mai ales în cazul poeziei, în zona discutabilului și a îndoielnicului. Dar există consolare pentru asta: refugiul celui nemulțumit în lista proprie.

Anchetă cu final neașteptat

Am impresia, acum, după ce a apărut ediția a doua a *Istoriei...* lui Nicolae Manolescu, că ni s-a întins abil o capcană: de fapt, fiecare din cele două liste coincide aproape perfect cu una din listele lui Nicolae Manolescu din *Istoria critică a literaturii române*, ediția 2019. Sunt niște mici diferențe, dar neglijabile, dacă ne gândim că sunt în joc două sute de poziții (câteva nume în plus în anchetă față de *Istorie...*, trei-patru în fiecare gen, un fel de reparații, cum ar fi Varujan Vosganian). Trebuia să-mi dau seama când am văzut că lipsesc Paul Goma și Vintilă Horia, marii absenți și dintr-o parte, și din alta. Suntem victimele fericite ale unei farse cu o anchetă literară, cu echipe de critici profesioniști pentru fiecare gen literar, cu numărători paralele, cu rezultate fals surprinzătoare, așteptate cu sufletul la gură. Ce desfășurare de forțe! Ce mișcări de trupe! Nu contează cine votează, contează cine organizează alegerile. Ne-am prins prea târziu, când articolul era deja scris. Nu mai e nevoie de lista pentru critici, istorici literari, eseiști și dramaturgi – indiferent că e vorba de cărți sau de autori. Știm deja rezultatele din *Istoria critică*. A fost un test, reușit pe deplin, să se vadă cum reacționăm la lista lui Manolescu, când e prezentată ca lista rezultată în urma unei anchete obiective. Ne-a plăcut gluma. Vom mai vorbi despre ea. Abia acum am înțeles de ce e listă canonică și nu e listă aniversară. Autoritatea electorală a supravegheat bine mersul lucrurilor. Scenariul și regia îi aparțin. Distribuția (electorii) nu contează. Ca întotdeauna, au fost mici incidente cu câțiva electori totalmente lipsiți de spirit critic, care nu au răspuns disciplinat, cum trebuia, abătându-se de la scenariu.

Abia acum îmi dau seama că toate întrebările pe care mi le-am pus anterior sunt ridicole. Una singură contează. Cum au ghicit cei 30 de critici în cazul prozei (în ianuarie 2019) și cei 35 de critici în cazul poeziei (în aprilie 2019) preferințele lui Nicolae Manolescu, inclusiv revizuirile, din *Istoria critică...*, ediția a doua, care a apărut ceva mai târziu, spre sfârșitul anului 2019, în

noiembrie? Ce anchetă literară senzaţională! Şi ce bine a fost regizată! Mă declar cucerit pentru *Istoria critică...* I-am văzut o parte din schelet la razele Röntgen ale anchetei despre lista canonică a literaturii române. Ceea ce e un avantaj pentru o lectură bine ghidată în spațiul valorilor. Mai putem înregistra o versiune pentru explicarea coincidenţelor: *Istoria critică* a preluat tabloul de valori stabilit de Adunarea electorilor de la *România literară* pentru listele canonice – ceea ce e mai puțin plauzibil.

Dacă e vorba de selecţia din *Istoria critică...* (şi despre ea e vorba), atunci trebuie discutată cu totul altfel. O istorie critică a literaturii de la origini până în prezent are o altă respiraţie a canonului. Acolo se văd raporturile, ierarhiile, prin spațiile de analiză acordate şi prin evaluările nuanțate, nu ca într-o simplă listă. Regret tot ce am spus rău în paragrafele anterioare. Nu-mi rămâne decât să retractez aproape tot când va fi vorba de *Istoria critică...* Acum am vorbit de farsa, superbă, cu ancheta şi listele canonice.

VIORICA RĂDUŢĂ

La contemporani s-au trezit direct pe listă şi niscaiva promisiuni, poeţi care nu au confirmat

1. „Dilema" cea vestită vine din faptul că şi lista, ea însăşi, e „canonică". Altfel, revista centrală întreabă, revista centrală răspunde! Au, sunt 35 de critici şi poeţi evaluatori! Cam amestecaţi şi cu... lipsuri. În plus, poeţii canonici aleşi după Sprâncenatu din revoltele de la Ploieşti fac, nu fac suta de ani, tot amestecaţi ar fi. Se pare că un drăcuşor care se crede zeu şi-a băgat coada şi prin judecata de valoare de ară tarlaua lirică ba cu dalta, ba cu toporişca, ba cu plugul de lemn, ba cu tractorul de ultimă generaţie. Coana Leanca ar ameţi, stimabile!

2. Mi se pare că lista de evaluatori e ca grapa, una originală, dacă i-a netezit pe „centenari" (a se citi canonici) după asemănarea ei, taaare multiformă. Eu mă gândeam şi la un critic ca Gheorghe Gricurcu (adevărat, trecut pe lista poeţilor), în loc de „nişte poeţi" justiţiari, şi ei aflaţi în sertare de valoare diferită. Cred că se potriveau mai mult criticii în această listare centrală foarte. Cu siguranţă că spiritul critic, dacă nu e confiscat sau deformat, tot se află cu mai mult „gust" la profesioniştii lecturii literare. Nu că nu ar exista mulţi înstrăinaţi de criteriul cel estetic sau cam apropiaţi de „canonul" extraliterar. În plus, mai sunt unele „persoane" care se lipsesc de judecată, vreau a zice de jurii, ca de rola anti-muşte interior-exterior.

3. A încadra un poet în *canon* e trebuşoară care s-a tot discutat, se va discuta, se va analiza şi va speria. Vine El, Timpul, şi o să spună. A făcut deja încadrările pentru cei care l-au străbătut, deşi unul e Bacovia, altu' Minulescul. Una e să se vadă în Vlahuţă un mare poet la un moment dat, alta să zică El, Timpul, că ar fi epigon.

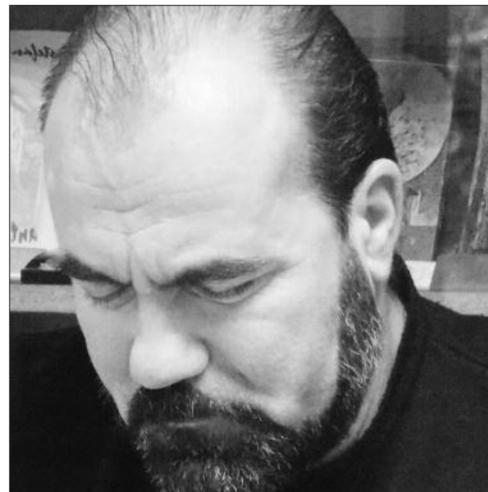
4. În privinţa listei de poeţi, iar s-au amestecat... cărţile. Mai ales că la contemporani s-au trezit direct pe listă şi niscaiva promisiuni, poeţi care nu au confirmat, dar e secret, nu „spui" cine. Oricum, sar din melanj Ileana Mălăncioiu, Ioan Es. Pop, Cristian Popescu, Mircea Cărtărescu, Ion Mircea, Alexandru Muşina, Ion Mureşan şi toţi ceilalţi, nu?! Cinste celor absenţi, mai au timp să se canonească şi să treacă buclucaşul de can(i)on. Uau, vorba lui Dan Sociu!

Până şi la o scurtă ochire, jumătate dintre poeţi sunt aproape canonici. E mult, dar ce nu înţeleg eu este de ce nu s-a avut în vedere cifra 101, poate mai încăpea şi cel care citeşte lista (din Biblie).

5. Peste 20 de ani? Eu întrebam peste suta de ani. Tot suntem „la Porţile Orientului" cu unu, Groşan. Dar, dacă-i vorba de criticii generaţiei 2000, că şi judecata de valoare s-a sucit cu suta de grade, este, cum ar veni şi deveni, după generaţii, va fi lista lor, gata cu „expiraţii".

6. Lista de faţă e salvată de clasici, vine din marja de... eroare, aşa de lată, de lăbărţată, că face suta de ani. Totuşi, clipitul genelor se vede printre şi între (tot se adună optzecişti colo, optzecişti dincolo) contemporani, ca la o jurnalistă care şi-a pus sticlă în ochi ca să facă semn disperat către telespectatori. Aşa, ierarhiile/listele ad-hoc mai şi clipesc a dorinţă de convingere, pe când judecata de valoare de/vine „după facultăţi".

IOAN ROMEO ROȘIIANU
director eCreator

Această listă nu va rezista vremii, pentru că este lipsită de rigoare

1. Atâta vreme cât dreptul la opinie ne este garantat prin Constituție, e cât se poate de legitim să ne spunem punctual punctul de vedere ȘI despre acest fapt. Spun că este deja fapt pentru că a generat reacții și efecte, ideea unor clasamente, căprării estetice etc. nefiind nouă totuși.

Eu îi respect pe cei care au centralizat rezultatele, la fel și pe cei care au fost intervievați în acest sens, dar ar fi fost cu adevărat transparent să știm și noi care sunt ȘI criteriile după care aceștia au fost selectați, să se publice „variantele” fiecăruia în parte, pentru că ne-ar fi ajutat să ne dăm seama și de corectitudinea și capacitatea vizionară a celui care a votat într-un fel sau altul.

Spun în cunoștință de cauză asta, deoarece atunci când Horia Roman Patapievici a demarat campania „Cei mai mari români”, am fost unul din invitații lui în emisiunea „Înapoi la argument”, iar punctul meu de vedere, lista întocmită de mine a fost postată imediat pe site, ca să o vadă toți. La fel a fost și în cazul altora. Adicătălea, s-a făcut la vedere, cu transparență, fără semne de întrebare, ca în acest caz.

A fost o bucurie pentru mine că șapte din cele 10 persoane indicate de mine s-au regăsit în ceea ce s-a numit apoi „Top 100 Cei mai mari români”.

Într-o altă ordine de idei, dacă tot te apuci să faci așa ceva, e de dorit să o faci cu identitate, aparte, mulându-te pe specificul românesc, în cazul de față, că doar de scriitorii acestui pământ și neam vorbim.

Or, ei, onor cei vizați..., s-au inspirat direct din regulile acordării Balonului de Aur în fotbal, campanie demarată încă din anul 1956 de revista *France Football*. Cu alte cuvinte, cei care trăim într-o „democrație originală” nu dovedim originalitate. Despre origine nici nu mai vorbesc!

Pe de altă parte, campania celor de la *France Football* este una anuală, criteriile pornind, firesc, de la performanțele și reușitele obținute de un jucător de-a lungul unui an de zile, al unui sezon fotbalistic.

În cazul nostru vorbim de o vădită pretenție de impunere a unui punct de vedere. E ca și cum de astăzi încolo ar trebui să ne placă aceleași femei ca acestora, să bem aceleași vinuri, să ne uităm la aceleași filme. Ceea ce nu este corect! Pentru că... *de gustibus non disputandum*!

Dar ceea ce se pare că nu au prea înțeles preopinenții e faptul că, în vremea breslelor, o breaslă nu era „disecată”, era un „întreg”, nu avea nimeni posibilitatea să o analizeze.

Într-o altă ordine de idei, constat absența mai tinerilor, neconsiderați a fi „buni” de inițiatori, fapt pentru care mai vârstnicii noștri intervievați ne-au umplut lista cu o grămadă de oportuniști din vremea comunismului. Sigur, talentați, dar profitori care și-au clădit ușor operele, care-au fost publicați în sute de mii de exemplare, umpluți de bani, promovați, răsfățați, mulți apropiați ai lor – deci luăm în calcul subiectivitatea intervievaților –, condiții de care postdecembriștii nu mai beneficiază.

2. Trebuie să spunem din start că răspunsul este NU, așa, cu majuscule!

Nu avem cum să uniformizăm puncte de vedere. Fiecare și-a spus ce-a avut de spus, pornind de la propria percepție despre lume și viață, a filtrat totul prin propriul punct de vedere, prin propria educație, instrucție. Asta nu înseamnă că a greșit, pentru că și noi facem ceva asemănător acum. Dar, pentru că există acest mare dar, subiectivitatea este vădită, și ea afectează grav starea de spirit actuală a literaturii române.

Pe de altă parte, oricine, oricând, oriunde, oricum, poate genera un nou demers asemănător, pentru că cei de la „România literară” nu au cu ce se împăuna. Și toți știm că nu neapărat cel ce spune primul ceva, cel ce face primul ceva o și face cel mai bine!

E clar că avem critici și critici care, așa cum am spus, au viziuni diferite despre oameni, cărți, opere, destine, vinuri sau femei.

VREAU să fie publicată fiecare listă a celor intervievați, numai așa vom avea dovada competenței sau amatorismului lor, numai așa vom putea cu adevărat diseca subiectul!

3. Cât despre cuvântul „canonic” în sine... E clar că este o inițiativă arbitrară, una care maschează

superficialitatea. Și, mai știi?, poate aflăm în zilele următoare că cei intervievați în acest sens au și fost cumva stipendiați ca să fie... sinceri și obiectivi!

Cei cu adevărat canonici sunt exemplari, aproape perfecți, după viziunile de moment din anumite vremuri.

Nu e cazul acum! Lista abundă de lingăi ai comunismului, prieteni și contemporani cu mulți dintre cei intervievați. Îi știu și eu, eram copil, apoi adolescent și un pic matur în acele vremuri.

Mai cred că formula „poet canonic" ține de limbajul de lemn, de o formulă ce se uzitează în scop didactic.

Or, în absența publicării listelor cu răspunsurile fiecărui intervievat, de la cine să luăm notițe? Personal, nu pot să-i învestesc pe aceștia cu un cec în alb, cu încrederea mea. Și asupra operei și devenirii literare a acestor hotărâtori sunt semne de întrebare.

Un lucru e clar: și în cazul celor intervievați, și în cazul celor incluși în listă, sunt argumente pro! Dar și multe contra! Ceea ce înseamnă că se impune imediat nevoia unei recitiri a operei celor astfel centralizați, o raportare corectă la contextul împlinirii lor artistice. Abia atunci vom fi cu adevărat corecți!

4. Așa cum am spus și mai sus - repet până le intră unora în cap! -, nu poți să scoți un text dintr-un context și să faci din el pretext! Așa și cu cei incluși! Așa și cu cei învestiți cu puterea includerii cuiva!

Jaroslaw Jasnikowski

Nu cred că ar fi avut ce căuta acolo M. R. Paraschivescu, Mihai Beniuc, George Călinescu, nici măcar teleormăneanul meu, Zaharia Stancu! Cu bătaie la cântar și multă îngăduință are ce căuta acolo, din aceleași considerente, Adrian Păunescu.

Mă întristează faptul că acești „aleși" nu au lăsat nimic în urmă. Asta și numai asta rezultă din spusele celor intervievați! Adică acei BUNI nu au fost capabili să își crească discipoli, să lase ceva în urmă.

Nu regăsesc în listă poeți nouăzeciști, milenariști sau cum vreți să le spuneți, deși sunt multe nume care-au reținut pe drept atenția.

Această listă făcută de ei induce senzația neplăcută că literatura română e în moarte clinică, că ea nu mai există azi, că totul s-a terminat cu ei, undeva, cândva! Ceea ce nu este adevărat!

Daca e așa... de ce Uniunea Scriitorilor mai finanțează reviste? Ca să aibă de unde să își ia salariile unii dintre cei intervievați? Pentru că mulți dintre ei au închis revistele și se publică ei între ei, nu au porțile larg deschise înspre noile generații. Un fapt trist, ca un pământ pârjolit!

5. Sigur că este la îndemâna oricui să facă ceva asemănător. Iar acel produs final va fi, ca și acesta, disecat, analizat, supus întrebării.

Cert e faptul că noua generație, aproape anihilată de cei cramponați de scaune și funcții, va veni cu o nouă viziune, de aici rezultând o răsturnare a valorilor.

Această listă mai păcătuiește și prin faptul că ni se dă în dreptul fiecărui poet reținut anul de debut literar. Un alt prilej de smintire, câtă vreme la școală și în dicționare bornele sunt date de data nașterii și a morții.

Iar faptul că Horia Gârbea e și intervievat, dar și pe listă... E ca la fotbal! El a centrat, el a dat cu capul! Că tot s-au inspirat de la *France Football* cu... Balonul de Aur!

E încă o dovadă a partizanatului, a pupincurismului din care rezultă că ai noștri sunt mai buni decât ai lor.

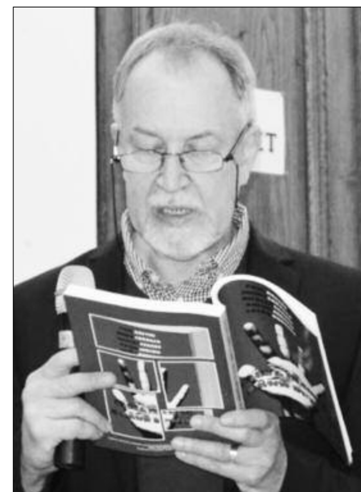
6. Oricine este obiectiv și se înconjură de oameni corecți cu ei înșiși, cu conștiință, cunoștințe și pregătire, care a trecut prin „furcile caudine" ale revistelor literare, care a atins laudele sau oprobriul public pentru opera creată sau viziunea creatoare, poate aspira la așa ceva, să facă așa ceva.

Spun asta pentru că românii s-au priceput de minune să își minimalizeze valorile în timpul vieții, să le izoleze și marginalizeze. După moarte... Despre morți numai de bine! Avem exemple cu nemiluita.

Părerea mea este că această listă nu va rezista vremii, pentru că este lipsită de rigoare la toate capitolele. În absența acesteia, e clar că obiectivitatea intervievaților a avut de suferit. Din varii motive!

PAUL ARETZU

Să iubești pe aproapele tău*

*

Mama doarme aproape toată ziua. Stă în fotoliu, la televizor, şi imediat adoarme. După un timp, mă roagă să o duc în pat, în cămăruţa ei, şi doarme câteva ore. Noaptea, o aud umblând prin casă. O găsesc adormită, răsturnată într-o parte pe pat, cu picioarele atârnând pe jos, fiindcă nu mai are putere să şi le ridice. O găsesc neacoperită. Uneori, este adormită în fund, cocârjată, cu fruntea sprijinită de genunchi. Mă întreabă mereu cât este ceasul. Îi spun ora. Mă întreabă dacă este ziuă sau noapte. Îşi pierde din ce în ce mai mult orientarea temporală. Este aproape rătăcită în timp. În schimb, tanti Dida pare a nu avea habar de acest fapt. Pentru ea timpul nu există. Bătrâneţea ei, starea ei de sănătate, relativ bună, o fac nesensibilă. Pur şi simplu, există. Nu se întreabă nimic. Plânge, uneori, noaptea, dar, apoi, uită. Ziua dormitează, e atentă la ceea ce se întâmplă în jur. Vrea să fie utilă şi se amestecă în treburi pe care nu le ştie, încurcând lucrurile.

*

Somnul se insinuează, acaparează fiinţa. Şi mama, şi tanti Dida dorm din ce în ce mai mult. Unde li se duce viaţa? Somnul este tot trăire? Alţii îl consideră un vestibul al morţii. Somnul este o pierdere. Se scade din câştig. În fond, forma cea mai bună de a trăi este să lungeşti viaţa, indiferent de timpul cronologic. Să trăieşti dens, nu mult. Mama doarme aproape toată ziua. Unde este viaţa ei? Nu ne spune ce visează, ce vede în somn. Într-o noapte m-a strigat, spunând că sub patul ei este o groapă. Că nu vrea să doarmă deasupra unei gropi. Unde este groapa, am întrebat-o. Uite-o, aici, cum se cască. Este o groapă fără fund. Am mutat-o în altă cameră. Când s-a trezit, se mira ce căuta acolo. Uneori, noaptea, i se pare că aude animale. Toată noaptea au miorlăit pisici. Parcă se rugau să le iau sub plapumă.

*

Bătrâneţea e un fel de bârlog, din care nu-ţi mai vine să ieşi. Nici nu mai poţi. Am fost, un timp, profesor într-un sat, în apropiere de C. Deşi calea ferată trecea prin mijlocul localităţii, era privită de mulţi, de cei bătrâni, cu ostentaţie. Erau oameni cărora le era frică să mai iasă din sat. Bătrânilor nu le mai place să iasă din curte, apoi din casă. Apoi, nu se mai dau jos din pat. Nu din lene, nici de frică. Nu mai vor să iasă din sine. Stau ascunşi în propriul păpuriş şi aşteaptă: misterul morţii.

*

Oraşul C. este un loc al eternităţii, unul dintre acele cotloane uitate de Creator, în care se lâncezeşte de pe o zi pe alta, de pe un an pe altul, cu secolele. Azi, în parc, pe banca din faţa mea, s-au oprit două ţigănci tinere, însoţite de doi copii. Erau îngrijiţi cu toţii, curaţi. Femeile, frumoase, erau îmbrăcate în hainele lor tradiţionale, dar de foarte bună calitate, în culori pastelate. Au vorbit la telefoane mobile, au râs tot timpul, apoi, din rucsacuri, au început să scoată cumpărături şi să şi le arate. Erau obiecte de îmbrăcăminte pentru copii, foarte fine şi acestea. S-au răcorit cu poalele fustelor. Cei doi băieţei, ba se strâmbau, ba făceau pe plictisiţii. Unul s-a uitat fix la mine tot timpul. Totul a durat mult, ca la o jumătate de oră. Apoi, la fel de veseli, au strâns totul şi au plecat chicotind, femeile alergând după copii cu agilitate. Mi-au rămas în minte albeaţa pielii lor, bluzele cu multă dantelă, culorile ieşite din comun ale bogatelor fuste plisate, ale legăturilor de păr. Vorbirea lor împestriţată, româneşte şi ţigăneşte.

*

Acum, în C., suntem în campanie electorală. Apare, dintr-odată, o puzderie de ziare care toacă, zile în şir, adversari politici, fac dezvăluiri uluitoare despre perversitatea, despre corupţia şi despre trecutul pătat al politicienilor, cu adevărat nişte monştri care trebuie cu tot dinadinsul anihilaţi. Oraşul prăfuit, plin de gropi, de câini vagabonzi, se umple cu afişe, cu bannere, cu steagurile multicolore ale partidelor. Politicienii se atacă reciproc, furibunzi, echipele de agitatori împânzesc străzile, lipesc afişe peste tot, pe care grupările adverse le rup cu rapiditate. Stâlpii, trunchiurile copacilor sunt îmbrăcate cu hârtii, toate vitrinele sunt înţesate cu apeluri electorale pe care, bineînţeles, nu le citeşte nimeni. Chiar mulţimea candidaţilor îi face să se confunde, să nu mai reprezinte nimic. Votul este o loterie. Ce să alegi? Toţi fac aceleaşi promisiuni, toţi linguşesc electoratul, toţi mint la fel. Funcţionează un mare cor electoral. Afişele inundă oraşul, sunt prezente peste tot, pe automobile în mers sau parcate, pe garduri, pe balcoane, pe tufişuri, pe câini. Oamenii şi-au ataşat mici însemne electorale pe clapetele de la buzunarele de la piept, pe lentilele ochelarilor de soare, pe cosoroagele de la şepci, pe manşete, chiar pe tocurile pantofilor. Pelerinele, şepcile, curelele sunt în culorile partidelor. Toţi se uită chiondărâş la toţi. Simt nevoia să se omoare puţin, să se strângă de gât, sau, măcar, să-şi aplice nişte şuturi. Faza următoare este chiar una violentă. Se urmăresc şi, când prind momentul de neatenţie, îşi sparg parbrizele cu afişe, geamurile de la balcoane, îşi aruncă vopsea pe vitrine.

În ziua alegerilor, dârdora este maximă, dau năvală, se strâng pe clanuri, şefii fiind foarte vigilenţi, pentru a nu avea loc trădări, erori. Cu toate acestea, toţi ştiu dinainte că va ieşi primar Anghelache, fiindcă el se pricepe să pună în mişcare toate mecanismele infernale, de pe vremea când era prim-secretar, în regimul comunist. Anghelache controlează ţiganii şi interlopii, prostituatele şi afaceriştii veroşi. Anghelache trage toate sforile, are oameni la numărarea voturilor, măsluitori, vânzători. Anghelache este cel care pune în funcţiune caracatiţa. El controlează pieţele, cârciumile şi magazinele, spitalul, şcolile, bisericile. Poliţiştii îi dau rapoarte, serviciile îi şuşotesc la urechi, foşti militari, aflaţi în rezervă, îi execută orbeşte ordinele. Toţi oamenii din Caracal ştiu dinainte că Anghelache va câştiga alegerile. Dar vor şi ei să joace comedia libertăţii, să fie eroi. Anghelache este dihania care nu poate fi detronată. Dar răul cel mare nu este în el. Este în noi, ceilalţi. Noi avem nevoie de un nemernic, de o lepră, numai ultimul om ne poate mântui.

*

Este un loc bun pe pământ. Acesta este casa noastră.

*

Pe măsură ce nu mai am timpul fizic să le mai citesc (am aproape 63 de ani), cărţile devin pentru mine tot mai atrăgătoare. Comand cărţi pe care nu le voi citi, cu siguranţă, niciodată. Trăiesc însă satisfacţia aproprierii lor. Le deschid în câteva locuri, citesc puţin, le frunzăresc. E destul.

*

Tanti Dida, care nu mai are memoria ultimilor douăzeci şi cinci, treizeci de ani, trăieşte vag momente din prima jumătate a vieţii. Privită din spate, tanti Dida are un păr de copiliţă, lucios şi negru ca pana corbului. Când se întoarce, arată o faţă de bătrână.

*

Bătrâne, cu puţine lucruri omeneşti rămase în ele, fără vanităţi, ciondănindu-se mereu, supuse, aşteptând cu sfială şi nădejde să fie ajutate, cocârjate, surde, neputincioase, aproape inutile, reduse la o mecanică existenţială, dormitând toată ziua, mâncând încet, luând cantităţi industriale de medicamente, având pretenţii minime (să le dau un pahar cu apă, un laxativ, să le învelesc noaptea), mama şi tanti Dida îmi par cu adevărat nemuritoare. Iar noi, ceilalţi, supărăcioşi, cu gânduri ascunse, pretenţioşi, stăpâni pe timpul nostru, conectaţi la viaţa celor din afară, proprietari ai lucrurilor pe care ni le dorim, colcăim de moarte, suntem morţi de acum şi neîngropaţi.

*

Tanti Dida nu s-a mai scăldat de câteva luni, de la Crăciun, şi, acum, suntem la Paşti. Cu chiu, cu vai, am reuşit să o convingem, deşi ea spune că este curată, că nu are nevoie. Dorina a îmbăiat-o, pe îndelete. Când ne vedem, o întreb cum a fost (colcăia?). Îmi spune: Are pielea fină şi curată, întinsă şi netedă. Chiar nu avea nevoie de spălat. Oamenii bătrâni se sfinţesc prin vârstă, se purifică, îi răspund.

La Bucureşti, tanti Dida avea şase-şapte pisici. Erau foarte bine îngrijite, curate şi grase, dar erau peri peste tot, şomoltoace, şi se simţea un miros dulceag, greţos. După ce a venit la Caracal, tanti Dida a mirosit a pisică încă 3-4 luni. Când ieşea în curte, se zăpăceau câinii.

*

Ieri, mama s-a supărat pe noi, pentru că nu stăm cu lumânările pe lângă ea, ca să i le aprindem dacă moare. A fost o ceartă întreagă.

*

Mânăstirea Ciolanu este spre munte, între păduri, ridicată pe un tăpşan golaş. Plecam pe jos, de la Poiana Pinului. Era un drum nu uşor, în serpentină, abrupt, de câţiva kilometri, dar era plăcut. Aerul era curat, de jur-împrejur se ridicau brazi impozanţi. Soarele se filtra prin cetină ca o poliţă de aur. Când ajungeam la Tăpşan, nimeream într-o mare de lumină. În preajma mânăstirilor este astfel de lumină, are duh. Lângă mânăstire, este o tabără de sculptură în aer liber, iar pietrele şi marmorele cioplite par oasele unor animale sau de îngeri, care şi-au ales cimitir lângă lavră. Ajungeam sus obosit, dar îmi reveneam pe dată. Întâlneam un băietan foarte evlavios care păştea cele câteva vaci ale mânăstirii. Turuia fără să clipească despre monahi legendari, ştia sinaxarul, dar şi evenimente legate de înalte feţe bisericeşti. Deşi era cioban de vaci, umbla pe la toate mânăstirile, ştia multe despre stareţi, despre episcopi şi mitropoliţi, ba şi despre Prea Fericitul. Întâlneam uneori şi un bătrân călugăr, aşezat pe gardul de piatră al mânăstirii. Era foarte slab şi se ajuta de un baston subţirel. Era bucuros să poată schimba o vorbă cu cineva. Se încălzea la soare, deşi era îmbrăcat destul de gros.

– Cum e să fii bătrân?

– E bine! Sunt ca Iov: îmi dau seama cât sunt de neputincios.

*

Uneori, seara, citesc, scriu, se face târziu, sunt obosit, frânt, abia mă mai ţin, îmi fug literele, dar îmi pare rău să mă culc. Este un abandon greu. Simt că nu mai pot, fizic, psihic, dar îmi pare rău să adorm. Ştiu, simt că aşa va fi şi în momentul morţii. O toropeală mai mare decât voinţa mea. Îţi pare rău să te desprinzi de viaţă, dar eşti obosit.

*

Eva Maria era, azi, singură în hol, cu elicopterul pe care i l-am cumpărat cu ceva timp în urmă şi la care s-a uitat puţin şi l-a pus deoparte. M-am gândit atunci că i-am ales o jucărie nepotrivită pentru o fetiţă. O surprind ţinându-l în mână, deasupra capului, făcând încetişor vâj-vâj şi dansând, cu ochii aproape închişi, răsucind maşinăria într-o parte şi în alta.

*

Tanti Dida se bate cu pumnul în piept: Uite, om sănătos! Face câteva exerciţii, întinzând mâinile lateral,

ridicând genunchii pentru a dovedi. Nu mă doare nimic! Om sănătos!

– Tanti Dida, nu te mai lăuda, că nu tragi a bine, Doamne fereşte!

Dar tanti Dida nu are habar.

– N-am nimic. Am nouăzeci şi cinci de ani.

*

Tanti Dida, când este chemată la masă, întreabă:

– Ce masă e asta?

– De prânz.

*

Mama s-a cocârjat foarte rău, mai mult în partea dreaptă. Se deplasează greu, pe lateral. Vara, iese în grădina din faţă, câţiva pomi, flori diverse, trandafiri, crini, pansele, crescute la voia întâmplării, iarbă înaltă care a năpădit tot locul. Mama merge încet, pe lângă casă, pe la soare, dă ocol şi ajunge la curticica păsărilor, trei găini, un cocoş – pripăşit, şi o raţă. Pe drum, rupe la întâmplare frunze, mohor, câteva fire de susai, ştevie. Dă la păsări printre ochiurile gardului de sârmă împletită. Face şi ea o treabă bună, orătăniile sunt mulţumite. Apoi, se târăşte încetişor până la cişmeaua din curte, acoperită şi ea de buruieni, ia într-o sticlă de plastic apă, cam pe jumătate, pentru că nu o poate căra, şi, cu aceeaşi mare dârzenie, se întoarce în curticică şi o deşartă într-un jgheab de cauciuc, o fostă anvelopă de tractor tăiată de mine, demult, cu bonfaierul, exact pe mijloc. Păsările se strâng rapid în jurul apei şi sorb îndelung, lungindu-şi gâturile. Mama este şi ea o pasăre bizară, obosită, neajutorată, trăgând, parcă şi cu dinţii, de ultimele clipe de viaţă. Am văzut gângănii, cu picioruşe amputate sau cu elitre zdrobite, târându-se prin glod, depăşind cu greu obstacole nesemnificative, o crenguţă ruptă, un bolovan. Nu este mare diferenţa.

Mamei, atunci când se aşază în pat, trebuie să-i urc picioarele, fiindcă parkinsonul i-a secătuit fibrele musculare. O ajut să se acopere. Rămâne cam în aceeaşi poziţie până se trezeşte. Când stă la orizontală, foarte greu îşi mai poate mişca mâinile. O dată, de două ori pe noapte, coboară cu greutate şi, încet, se duce la baie, unde stă până la o jumătate de oră. Noaptea, trec să o văd, o aştept, iau totul de la capăt, o aşez pe pernă, îi ridic picioarele în pat, o învelesc cu o pilotă uşoară. Îmi aduc aminte că, atunci când eram copii, eu şi Marian, ea venea la noi peste noapte, să vadă dacă totul era în ordine, să ne învelească.

*

Mi-au rămas în minte tapetele imprimate pe pereţi, în anii '50-'60. După ce văruiau camera, zugravii ne arătau modele de role, din care să alegem. Alegeam şi culoarea. Erau cam aceleaşi în toate casele din cartier. Când îşi făceau vizite, oamenii îşi lăudau tapetele. Pentru mine, aceeaşi figură reluată la infinit devenea repede un coşmar. Căutam ore întregi, când trebuia să dorm după-amiaza şi nu reuşeam, o neregulă, o deviere cât de mică de la repetarea monotonă. Uneori, din grabă sau neîndemânare, zugravul mişca rola sau întrerupea lucrul şi-l relua greşit, şi, atunci, se rupea filmul de groază al identităţii, obsesia. Dura însă până când abaterea devenea obişnuinţă, încadrându-se în sâcâiala exasperantă a unui decor în care eram prizonier, mâzgăleala de pe pereţi.

*

Fiindcă aveam dureri insuportabile de coloană vertebrală, am rugat-o pe Dorina, când venea de la şcoală, să cumpere nişte analgezice de la farmacie. Mi-a adus trei medicamente, pe care le-am luat imediat, gândindu-mă deja la starea de relaxare care va urma. La scurt timp, faţa mi s-a înroşit, ochii mă usturau, am început să strănut repetat, un prurit s-a întins peste toată pielea. Mi-am dat seama că este vorba de o criză alergică. Am luat cheile şi am mers rapid cu maşina la spital, la urgenţă. Era de gardă doctorul Hariton, chirurg de prima mână, dar şi un om sensibil la suferinţele celorlalţi. I-am explicat precipitat despre ce era vorba şi că respiram tot mai greu, ceea ce însemna un edem în zona glotei, care îmi putea provoca asfixie. Mi-a făcut imediat o perfuzie în care a introdus hemisuccinat şi alte substanţe, în cantităţi foarte mari. În două ceasuri, faţa îmi devenise enormă, vocea îmi dispăruse aproape total. Stăteam în salonul de urgenţe, pe un pat separat cu paravane din pânză, având o perfuzie în desfăşurare. Auzeam ce se întâmplă în jur. Discuţii între asistente, cărucioare cu medicamente sau instrumentar mutate dintr-o parte într-alta. La un moment dat, a fost adus un beţivan care îşi spărsese capul. „Ce-ai băut?", îl întrebau. „Nimic! Nu-mi aduc aminte să fi pus gura pe băutură". Beţivanul a fost transferat într-un salon, după ce a fost tăbăcit cu injecţii. De altfel, era aproape adormit şi chinuit de un sughiţ persistent. După o vreme, a fost adus un tânăr care încercase să se sinucidă. Lucrase în Italia şi se întorsese de curând în ţară. „Ce ai înghiţit?", l-a întrebat doctorul Hariton. „Un tub cu nurofen şi vreo zece algocalmine". „Să-i introducem o sondă". O asistentă şi un asistent au încercat să-i introducă prin nas un tub de cauciuc. Tânărul se zbătea şi nu accepta nici să înghită tubul, nici să-i fie introdus prin nas. Spunea că niciodată n-a putut să facă aşa ceva, că are nasul strâmb, că are în gât un nod. „Ai mai încercat să te sinucizi?" „De două ori! Nu-mi băgaţi tubul, că nu pot. Vă rog din inimă." „Atunci trebuie să bei doi litri de apă cu sare. Nu te las să mori, chiar dacă asta ţi-ai propus. Câte clase ai, mă?" Medicul era când impulsiv, când împăciuitor. Sinucigaşul era recalcitrant, nu colabora. Două surori şi un asistent l-au obligat, cu mari eforturi, să bea un litru şi jumătate de apă cu sare. A vomat 3-4 pastile de vitamina A.

Faţa mea arăta hidos, dilatată şi disproprţionată. După câteva ore de tratament şi supraveghere, l-am rugat pe medic să mă lase să plec. La controlul de a doua zi dimineaţa, când încă eram umflat şi răvăşit, l-am întrebat despre sinucigaş. „N-avea nimic. Simulase totul ca să poată dormi o noapte la spital."

*

Eva: Bună dimineaţa, tanti Dida!

Tanti Dida: Cum ai zis?

Eva: Bună dimineaţa!

Tanti Dida: Va să zică, până acum a fost noapte!

* *Fragment din romanul cu acelaşi nume*

VIRGIL DIACONU

Prietenii mei

Prietenii mei au plecat rând pe rând
şi fără să spună nimic.
Prietenii mei nu mai sunt.
Pe primul dintre ei, pe Constantin,
l-au găsit spânzurat în camera lui de visare.
Ceilalţi au fost învinşi de propriul trup,
care nu a mai vrut să le fie prieten.

Cel care făurea corăbii a fost răpus de cancer.
Ajuns ca o umbră, l-au purtat prin saloanele albe,
radiaţiile cu cobalt trebuie să rezolve totul,
au spus,
însă ele nu au rezolvat nimic.
Totul a fost prea târziu pentru el.

Şi oraşul morţilor şi-a deschis porţile
şi l-a primit în pământul lui,
la câteva cruci depărtare de Constantin,
spânzuratul, cel care se săturase de lume
şi a ales singur să plece.

Cât despre Gheorghe, stăpânul culorilor,
acesta a fost doborât chiar în timp ce lucra.
Stau puţin să mă odihnesc, a spus el,
uitându-se spre geamul de unde venea lumina,
apoi l-au găsit pe duşumele...
Întins pe duşumele şi doborât de propria inimă,
chiar în mijlocul visului.

Şi cimitirul din dealul oraşului şi-a deschis porţile
şi l-a primit în pământul lui,
la câteva cruci depărtare de Constantin
şi de făuritorul de corăbii.

Albe şi de marmură sunt crucile lor,
scrise în piatră sunt numele lor, pe toţi vecii!
Galbene lumânări se aprind din când în când
la căpătâi.
Flăcări galbene pâlpâie la căpătâiul lor,
flăcări care le luminează drumul,
ca să ştie sufletul, despărţitul de trup,
pe unde să meargă,
în timp ce ei rămân închişi în casele lor de lemn;
în timp ce carnea şi pielea, şi muşchii lor
se desprind de pe oase...

Ce oameni au fost!, spunem noi,
şi aprindem lumânări la căpătâiul lor.
Galbene lumânări la căpătâiul lor de piatră,
în cimitirul de piatră.

Prietenii mei au plecat rând pe rând
şi fără să spună nimic.
Prietenii mei nu mai sunt.
Sufletul lor călătoreşte prin bezna de dincolo,
prin nesfârşirea de dincolo,
iar noi credem cu tărie că vor ajunge undeva,
până şi Cartea Sfântă ne spune că vor ajunge.
Poate că vor sta în preajma Domnului
şi vor fi iertaţi pentru toate greşelile,
cele cu voie şi cele fără de voie.
Aşa spune Cartea, care se îngrijeşte atât de bine
de speranţa noastră, în timp ce prietenii mei
rămân închişi în casele lor de lemn,
în casele lor de pământ, iar carnea şi pielea,
şi muşchii lor se desprind de pe oase.

Ce oameni au fost!, spunem noi,
şi plecăm singuri acasă,
cu un colac şi o lumânare,
cu un ban înnodat la colţul batistei,
sau cu un prosop dat de pomană,
după cum fiecare familie îndoliată
îşi închipuie că îmblânzeşte moartea...

Da, moartea îşi face întotdeauna de cap.
Ea fie ne smulge dintr-o dată
din camera noastră de visare,
fie ne chinuie în fel şi chip înainte de plecare,
vezi, pe ultimul meu prieten, pe Nicolae,
moartea l-a vlăguit încetul cu încetul,
l-a secat de puteri,
deşi cele două tuburi de plastic înfipte în vena
de la gât,
care îl hrăneau cu serul acela miraculos,
în salonul alb,

și-au făcut datoria până la capăt.
Serul miraculos încă mai era pompat în vena
de la gât
atunci când l-au găsit fără suflare...
În cele din urmă i-au smuls tuburile care îl legau
de viață
și l-au mutat la morga spitalului. Iar de acolo –
în sicriul de lemn, așa cum au fost mutați, pe rând,
prietenii mei, cu toții în sicrie de lemn și îngropați
nu departe unul de altul, la câteva cruci depărtare.

Și noi stăm posaci împrejurul gropii,
privind cum se bat cuiele în capacele de lemn
ale sicrielor
și cum sunt coborâți cu sfori în locul de odihnă.
Apoi se trag lespezile deasupra și asta este totul...

Și asta este totul..., spune doamna din fața mea,
doamna elegantă în negru, *morții cu morții,*
și viii cu viii,
șoptește ea, citând din Sfânta Scriptură,
în timp ce prietenii mei sunt închiși în casele lor,
în noile lor case de lemn, în întuneric,
iar carnea și pielea, și mușchii lor se desprind
de pe oase,
în cimitirul din dealul orașului...

Vezi, cimitirul este ridicat deasupra orașului,
ca să aibă o bună perspectivă asupra celor de jos,
a celor rămași pe marginea gropii.
Și ca să ne vadă pe toți cum petrecem
și ne bucurăm,
sau cum visăm la câte și mai câte...
Ia uite cum se mai bucură oamenii pe pământ,
spune doamna elegantă în negru,
ia uite cum mai strâng ei ca furnicile case
peste case
și averi peste averi, și cum își mai mănâncă ei
de sub unghii pentru câțiva arginți în plus,
ca să-și îngrașe conturile și averile
care nu le ajung
niciodată, spune doamna în negru,
care umblă cu pași de pisică prin camerele noastre,
sau care merge alături de noi pe străzile aglomerate,
urmărindu-ne îndeaproape, ca o umbră...
Numai Îngerul nostru o vede și îi ține calea,
numai el.
Uneori chiar o face să bată în retragere o vreme,
până într-o zi, când doamna care merge
în spatele nostru
ne taie dintr-o dată calea, iar noi ne oprim
în mijlocul visului, tocmai în mijlocul visului...

Da, prietenii mei au plecat rând pe rând
și fără să spună nimic.
Prietenii mei nu mai sunt...
Și eu umblu singur pe străzi, intru în biserica
Sfântul Ilie a copilăriei mele și mă rog pentru ei.
Și în biserica Sfânta Vineri și la Mavrodolu
mă rog pentru ei, pentru liniștea sufletului lor,
tulburatul.

În rest, eu îmi văd de ale mele,
din când în când mă întâlnesc cu Îngerul,
cu Îngerul strălucitor, care mă ajută
să vorbesc cu prietenii mei, vezi,
uneori Îngerul chiar îmi împrumută uneltele lui
de scris,
iar eu închipui atunci mici scrisori
pentru prietenii mei,
ca să le spun, în fine, tot ce nu am apucat
să le spun...
Ba, de la o vreme, eu am început
să le scriu scrisori pe propriul meu trup.
Acum știu prea bine de ce poetului Epimenides
i s-a găsit pielea împestrițată cu tot felul de litere
când a plecat dintre greci...

Da, eu încă mai scriu scrisori pentru prietenii mei,
încă mai bat cu pumnul în lespezile lor,
să se deschidă!
Să se deschidă și să se întoarcă în visul lor!
Îngerule, ai grijă de mine, nu mă lăsa,
că pământ sunt și cenușă sunt,
iar dacă mă uit în morminte eu nu mai știu
care sunt oasele lui Constantin, și care sunt
ale lui Gheorghe,
care sunt oasele lui Nicolae, și care
ale făuritorului de corăbii,
în vecii vecilor.

Amestecate sunt toate, Îngerule, amestecate.
Eu însumi am ajuns să mă amestec cu oasele lor...
Atunci când sunt singur, eu însumi mă amestec
cu morții...
Îngerule, ai grijă de mine, nu mă lăsa!
Roagă-te pentru noi, Îngerule, nu ne lăsa!
Pentru cei rămași singuri în pământ
și pentru cei singuri de pe pământ roagă-te.
Pentru noi să te rogi în lumina de aur a zilei,
Îngerule.
Pentru noi, însingurații!

7-16 februarie 2018

GÂNDIREA LUI QOHELETH

(urmare din nr. trecut)

CAPITOLUL III

O interpretare teologică a lui Qoheleth: Gândirea lui Qoheleth pe secvențe

Capitolul III *O interpretare teologică a lui Qoheleth:* Concepția teologică a lui Qoheleth secvență cu secvență

În continuarea analizei structurii concepției teologice a lui Qoheleth din Capitolul II, acest capitol prezintă o interpretare teologică a lui Qoheleth, pe măsură ce concepția sa se dezvăluie în cadrul capitolelor cărții. Această interpretare se bazează pe forma finală a textului masoretic, așa cum o avem în Biblia ebraică, iar structura concepției - așa cum a fost analizată în capitolul precedent.

A. Introducere

Cartea lui Qoheleth este formată din: A) Titlul (1:1) **(1)**; B) Partea principală (1:2-12:8); C) Epilog (12:9-14) **(2)**. Pentru tema acestui capitol, partea principală (1:2-12:8) va fi centrul de interes al interpretării.

Încadrat de două afirmații, paragraful 1:2-12:8 formează partea principală a cărții, care cuprinde concepția teologică a lui Qoheleth, prin care el nu numai că își prezintă cele două concepte de hebel și bucurie, dar le și dezvoltă prin argumente conținute în diferite teme, ca de exemplu folos, parte, activitate, roadele muncii, bogăție, înțelepciune, veselie, amintire și Dumnezeu.

1. Afirmațiile la superlativ (1:2-12:8)

„Deșertăciunea deșertăciunilor, totul e deșertăciune” este cea mai ciudată observație din înțelepciunea lui Qoheleth despre activitățile umane cotidiene, în care deseori acțiunile nu produc rezultatele așteptate, sau altfel spus, acțiunile și urmările lor se corelează în modul cel mai neașteptat. Aceasta înțelege Qoheleth prin „deșertăciune” **(3).**

Cele două afirmații la forma superlativă de la începutul și sfârșitul cărții indică faptul că este o idee fundamentală a lui Qoheleth. Prima afirmație (1:2) este urmată de Prolog (1:3-11), iar a doua afirmație (12:8) - de Epilog (12:9-14). Între aceste afirmații despre deșertăciune, Qoheleth își dezvoltă ideile privind absurditatea/deșertăciunea activităților umane cotidiene. Dar aceasta nu este tot ce a susținut Qoheleth în urma observațiilor și experiențelor sale, căci existența numeroaselor elemente absurde/deșarte din viață va impune neapărat unele sfaturi pentru omenire, a cărei existență este amenințată de realitatea absurdului din viața cotidiană. Această necesitate va conduce la sfatul său: „Bucură-te de viață și fii fericit!” Astfel că ideea principală din investigația lui Qoheleth este însoțită de sfatul de a ne bucura de viață. Relația dintre aceste două concepte asigură coerența concepției teologice a lui Qoheleth.

2. Un poem despre rezistență (1:3-11)

Qoheleth își începe argumentația privind deșertăciunea prin cercetarea realității acesteia, concentrându-se pe căutarea unui sens. Acesta este introdus printr-o întrebare retorică tematică în paragraful 1:3: „Ce folos are omul din toată truda lui cu care se trudește sub soare?” (traducere Gala Galaction). Această întrebare retorică programatică primește răspunsul negativ - „Nu există” - în diferite locuri în restul cărții: 1:3; 2:11, 13, 3:9; 5:8 (Evrei 9), 15 (Evrei 16). Totodată, răspunsul negativ formează o parte din baza

unor afirmații, deși natura la care se face referire în aceste cazuri este neclară.

Poemul din paragrafele 1:4-11, care urmează după întrebarea retorică, ajută parțial la definirea proporțiilor și limitelor sintagmei „sub soare" (1:3), care descrie sfera în care Qoheleth caută un sens. Aceasta, la rândul său, ajută la clarificarea naturii pe care o caută el - profitul durabil. De asemenea, poemul face referire și la universul cititorului, ceea ce face ca dovada argumentației sale să fie practică și relevantă pentru viața cotidiană. Poemul caracterizează atât lumea naturală (1:4-7), cât și universul uman (1:8-11), concentrându-se pe două aspecte ale activităților lor: 1) caracterul circular și regularitatea logică a fenomenelor naturale și 2) efectele durabile și neîncetate, precum și cele temporare, efemere ale activităților sau lipsei lor de activitate. Primul se caracterizează printr-o serie de participii, în timp ce al doilea este caracterizat de termenii amintire („lipsa amintirii", „nu există amintire durabilă"), profit („profit durabil" - „trudă cu folos") și, posibil, răbdare: astfel, în paragraful 1:8a, „Ceea ce a fost, aceea va mai fi" **(4)** (traducere Gala Galaction).

Prima parte a poemului (1:4-7) descrie lumea naturală: pământ/soare/foc, vânt/aer și râuri/apă, care alcătuiesc o parte din sistemul de susținere a existenței omenești. Aceste materii naturale își urmează cursurile stabilite cu fidelitate/exactitate, cu regularitate și în mod repetitiv. Scopul descrierii lor nu este să le evidențieze „inutilitatea", ci, din contră, să caracterizeze natura activităților lor și tărâmul pe care trăiește omenirea.

Observarea regularității din cadrul activităților lumii naturale este apoi reflectată asupra universului uman, generând trei reflecții: 1) Omenirea se minunează de consecvența și regularitatea fenomenelor naturale (1:8) **(5)**; 2) ciclicitatea fenomenelor naturale îi sugerează omenirii că istoria se poate repeta; totul se repetă, astfel că nu se poate pretinde că s-a făcut o nouă descoperire (1:9-10); 3) Nu numai că istoria se repetă, dar nimeni nu-și amintește istoria niciodată (1:11), nimic din ce se întâmplă pe pământ nu durează, pe când pământul durează veșnic (1:4b). Există o nuanță de ironie când se compară paragrafele 1:9-10 și 1:11. Lipsa amintirii lucrurilor trecute (1:11) duce la efectul efemer al istoriei (deoarece istoria nu a fost amintită), care la rândul său determină oamenii să pretindă în mod incorect că s-a făcut o nouă descoperire (deoarece ei nu-și amintesc că aceasta s-a făcut deja), deși o astfel de „nouă descoperire" nu este deloc nouă (1:10). Aici apare un cerc vicios. Totuși, accentul nu se pune pe lipsa de logică a pretenției la o nouă descoperire (întrucât poemul exclude total începutul și sfârșitul, un prim și un secund), ci pe natura efemeră, în ultimă analiză, a activității umane, care contrastează direct cu natura durabilă și continuă a fenomenelor naturale. Acest lucru ne trimite înapoi la întrebarea retorică din paragraful 1:3, privind existența sau nu a vreunui folos durabil în toată activitatea umană. Astfel, poemul a răspuns parțial întrebării retorice despre vreun folos durabil în vreo activitate umană, întrucât oamenii „trudesc sub soare" - adică, sub regularitatea și circularitatea durabilă a fenomenelor naturale. Tot ce se întâmplă sub soare se desfășoară fără încetare, iar oamenii nu pot găsi niciun folos durabil în activitățile lor.

Totuși, dacă accentul se pune pe fiecare dintre ciclurile individuale ale fenomenelor naturale, atunci activitățile lor ar putea fi interpretate ca neavând niciun efect durabil, deoarece îndată ce apare un ciclu, precedentul dispare de parcă nimic nu s-ar fi întâmplat sau n-ar fi existat niciodată înainte; atunci acest lucru este analog cu efectul temporar al activităților omenești: „Nimeni nu-i mai ține minte pe înaintași și, tot așa, pe urmașii care vor fi, nimeni nu-i va mai ține minte, între cei ce vor trăi în viitor" (1:11; cf. 2:16; 9:15, 11:8b; 12:1a) **(6)**. Astfel, se conturează din nou un răspuns negativ la întrebarea despre vreun folos.

Pe de o parte, activitatea umană cotidiană este precum ciclurile individuale efemere ale fenomenelor naturale: nu produce efecte durabile sau, mai bine zis, nu produce folos durabil.

Pe de altă parte, munca neîncetată din viața cotidiană este ca sistemul neîntrerupt, continuu și durabil al fenomenelor naturale... „un neam trece și altul vine" (1:4a), pământul rămâne „veșnic", însoțind mișcarea neîncetată a activității naturii, precum și activitatea umană cotidiană.

Pe scurt, Prologul (1:3-11) îndeplinește un dublu scop: 1) introduce întrebarea programatică a lui Qoheleth despre existența vreunui folos, care conduce inevitabil la una dintre temele principale ale cărții, declararea „deșertăciunii" activității cotidiene omenești și 2) definește întinderea și limitele concepției sale empirice și teologice, orientând cititorul către universul existenței omenești, adică un univers în care activitatea umană nu produce roade durabile în cadrul unui sistem de fenomene naturale regulate, circulare și durabile.

3. „Roadele" și partea (1:12-2:26)

Duă ce și-a introdus cititorii în domeniul și atmosfera cercetării folosului durabil, Qoheleth se ocupă de înțelepciune, veselie, plăcere, trudă și roadele ei, ca teme ale cercetărilor și observațiilor sale. Totuși, nu doar la aceasta se rezumă abordarea lui Qoheleth, ci introduce o întrebare mai cuprinzătoare și mai serioasă despre viața umană, și anume: care este calea cea mai înțeleaptă și mai bună pentru omenire într-o lume în care nu există folos durabil și care este, astfel, o lume a deșertăciunii, un mediu în care acțiunile nu produc efectele așteptate? După părerea sa, răspunsul se găsește în partea finală a acestei secțiuni, sub forma unui proverb „mai bun" (2:24-26).

Qoheleth 1:12-18

În primul rând, instinctul de înțelept al lui Qoheleth îl determină să vorbească din rezultatele percepţiei sale asupra lumii prin intermediul înţelepciunii, întrucât înțelepţii antici anunţaseră demult lumii întregi că înţelepciunea era cheia pentru un trai împlinit, profitabil și bun. Drept urmare, percepţia sa asupra lumii îl determină să rostească afirmaţia: lumea percepută de înţelepciunea sa este plină de elemente ale deşertăciunii (1:14b). El își extinde cercetarea la „tot ce se întâmplă sub soare", fără a descrie în detaliu ce anume a dobândit cu ajutorul înţelepciunii până aici. Declararea respectivă este urmată de un aforism în paragraful 1:15, citat în sprijinul afirmaţiei sale că realitatea deşertăciunii nu poate fi schimbată de puterea omului. Ca nu cumva să-i fie pusă sub semnul întrebării înţelepciunea, el continuă să sublinieze calitatea sa ca fiind cea mai bună din ţară (1:16:17a), dar numai pentru a-şi reafirma pretenţia anterioară (1:17b). În sprijinul pretenţiei sale, este citat un alt aforism (1:18), acela că, cu cât omul e mai înţelept, cu atât povara îi va fi mai grea, deoarece înţelepciunea îi permite omului să devină mai conştient de realitatea deşertăciunii.

Qoheleth 2:1:26

După ce afirmă că lumea, aşa cum a perceput-o el prin înţelepciunea sa (1:12-18), este plină de realitatea deşertăciunii, Qoheleth porneşte să dezvolte în continuare ceea ce observă el ca fiind absurd (deşert). Aspectele vieţii umane cotidiene pe care el le testează sunt: fizice (2:1-3), materiale (2:4-6), plăcerea conducerii/stăpânirii (2:7a), a posesiei unei mari bogăţii (2:7b-8a), plăcerea senzuală (2:8b), plăcerea de a fi cea mai importantă persoană - cel mai bogat şi înţelept dintre regii din lume (2:9) şi plăcerea de a putea să faci tot ce-ţi place (2:10). În cele din urmă, el le consideră pe toate deşertăciuni, deoarece nu găseşte niciun folos pe termen lung în niciuna din aceste activităţi (2:11). Astfel, veselia care nu generează niciun folos durabil ca efect aşteptat este deşartă.

Totuşi, deşi răspunsul negativ este concluzia (2:11) la tot testul asupra „veseliei", Qoheleth face o observaţie interesantă. Pentru prima dată, Qoheleth afirmă, în ciuda concluziei sale negative, că există un folos („o parte") - bucuria pentru oamenii implicaţi în activitate (2:10, cf. 3:22). Cu alte cuvinte, activitatea în sine este o bucurie a persoanei implicate în ea, deşi nu produce niciun profit „permanent" sau „durabil" (2:10, 11) **(7).** Atâta vreme cât există activitate, există „o parte" pentru lucrător. Dar când încetează activităţile, încetează şi „partea".

Mai departe, Qoheleth compară înţelepciunea cu nebunia şi admite prompt că există un beneficiu temporar sau avantaj **(8)** din posesiunea înţelepciunii faţă de nebunie, precum lumina prevalează asupra întunericului. Dar această recunoaştere este repede subminată de percepţia că moartea anulează orice deosebire dintre înţelept şi nebun şi că nu există o amintire durabilă a lor după ce mor (2:16). Deşi acţiunile înţeleptului sunt foarte diferite şi mai profitabile decât cele ale nebunului, în special în ce priveşte urmările acţiunilor lor şi calitatea vieţii, moartea anulează această diferenţă. Astfel, este tot deşertăciune chiar şi când există folos temporar pentru înţelept faţă de nebun, deoarece un asemenea folos temporar este anulat când soseşte moartea şi prin urmare nu există niciun fel de folos după moarte. Această discrepanţă dintre acţiune şi urmările sale îl determină pe Qoheleth să afirme că viaţa este plină de deşertăciune (2:15-17). Moartea nu numai că anulează diferenţa aşteptată dintre înţelept şi nebun, ci şi pe cea dintre animale şi oameni - menţionată mai târziu în paragraful 3:19. Moartea aduce o încetare a tuturor activităţilor (cf. 9:10), iar „pomenirea nu este veşnică" (2:16, cf. 1:11), după moarte, nici pentru înţelept, nici pentru nebun. Astfel, nu există folos durabil pentru înţelepciune sau nebunie (2:15). Qoheleth emite rapid o afirmaţie despre deşertăciune (2:15b, cf. 2:17), deoarece acţiunile înţeleptului nu conduc la efectele aşteptate de a fi diferite de cele ale nebunuluil şi de a fi „pomenite".

După ce se mâhneşte (2:17) din cauză că moartea anulează deosebirea dintre înţelept şi nebun, Qoheleth trece la paragraful 2:18-23, în care examinează „activitatea", „munca", „truda" sau „roadele muncii" şi susţine că aceeaşi deşertăciune îl aşteaptă în viaţă. Oamenii n-au niciun control asupra efectelor acţiunilor lor: acţiunile şi urmările lor sunt deseori asociate în modul cel mai neaşteptat. Qoheleth vede deşertăciunea în două zone: 1) lucrătorul înţelept poate fi silit să lase moştenire roadele muncii sale unui succesor necunoscut - înţelept sau nebun (2:18, 19) şi 2) lucrătorul trebuie să lase moştenire roadele muncii sale, de care să se bucure, cuiva care n-a muncit pentru ele (2:20-21). Că roadele strânse prin munca grea a unui lucrător înţelept pot ajunge să fie lăsate moştenire unui nebun şi că de ele se bucură un nebun, această ipostază este considerată a fi absurdă/deşartă în paragrafele 2:19 şi 21b, unde acest lucru mai este denumit „un mare neajuns" (2:21b).

Totuşi, mai există un al treilea aspect al deşertăciunii la care s-a făcut aluzie în paragraful 2:22-23: munca destoinică a unui lucrător înţelept nu duce la efectul aşteptat de a fi sigur sau încrezător în sine însuşi. În schimb, conduce la nişte zile şi nopţi nedormite şi petrecute în durere, deoarece lucrătorul nu ştie cine îi va succeda şi se va bucura de roadele muncii lui. Qoheleth declară: „Şi aceasta este iar deşertăciune" (2:23b): o acţiune nu duce la urmările aşteptate.

Traducere din limba engleză
Liana ALECU

Note

1) Cartea începe cu o autoprezentare: „Cuvintele lui Qoheleth, fiul lui David, rege în Ierusalim” (cf. 1:2a, 12, 16, 2:7, 9, 12, 7:27; 12:9, 10). Speculațiile cu privire la identitatea istorică a autorului cărţii sau „Qoheleth” nu ajută la înțelegerea gândirii lui Qoheleth așa cum apare în carte. Nici identificarea formei cărții ca fiind similară cu autobiografiile didactice ale textelor accadiene, așa cum a făcut Tremper Longman III în articolul „Metode comparative în studiile Vechiului Testament: Ecleziastul reanalizat”, TSFB, martie-aprilie, 1984, 5-9 (7), nu ajută la înțelegerea gândirii lui Qoheleth așa cum și-a prezentat-o. Utilizarea titlului și vorbirii la persoana I poate însemna că intenția autorului a fost să prezinte cititorului mai degrabă o realitate istorică decât o ficțiune. Forma didactică autobiografică reamintește, într-un fel, de natura „didactică” a cărții sapiențiale.

2) Încercarea lui Gerald Sheppard de a prezenta „Epilogul lui Qoheleth ca un comentariu teologic”, CBQ 39, 1977: 182-189, reușește mai puțin să prezinte un „comentariu teologic” despre Qoheleth decât un „comentariu teologic” pentru înțelepciunea biblică și tradițiile canonice nesapiențiale.

3) Această înțelegere a sensului cuvântului concordă total cu cea a lui Michael Fox din articolul „Sensul lui HEBEL pentru Qoheleth”, JBL 105, 1986, 409-427. O interpretare similară a lui hebel drept „absurd”/„deșert” se găsește și în noul comentariu despre *Ecleziastul* al lui Crenshaw.

4) Adjectivul este tradus în general prin „istovit” sau „obositor” (cf. Deuteronomul 25:18). Dar verbul și substantivul înseamnă adesea „activitate” (Geneza 31:42; Iov 39:11, 16) sau „efectul activității” (Deuteronomul 28:33; Psalmi 78:46; Neemia 5:13; Isaia 45:14:55:2; Ieremia 3:24; Ezechiel 23, 29; Iov 10:3), cf. BDB p. 388. În articolul său „Ecleziastul 1:5-7 și minunile naturii”, în JSOT, R.N. Whybray sugerează traducerea „toate lucrurile sunt în veșnică mișcare” (1:8a). Aici forțez puțin nota pentru semnificația „rezistență” (cf. BDB, p. 388 - „ajungi sau ești istovit din cauza muncii grele, efortului, răbdării”).

5) Vezi articolul lui R.N. Whybray în JSOT - „Ecleziastul 1:5-7”.

6) După cum s-a discutat anterior în Capitolul II, lipsa „amintirii” în activitatea umană îl face pe Qoheleth să rostească declarația „deșertăciunii”.

7) Această idee apare iarăși în paragrafele 2:21:3:22; 5:17, 18; 9:6-9 și 11:2, unde Qoheleth își prezintă ideea de bucurie a vieții. Această nouă idee, cu o perspectivă optimistă asupra vieții, se intensifică, pe măsură ce cartea se îndreaptă către Capitolul 12, iar din când în când este ca o notă acută care sfărâmă starea de pesimism, aducând o nouă viață unei lumi demoralizate.

8) Cuvântul trebuie înțeles aici într-un sens mai atenuat decât în general în restul cărții. Acest sens atenuat apare în alte trei versete - 5:8, 7:12 și 10:10, cu referire la înțelepciune și cunoaștere, deși sintaxa este oarecum obscură în paragraful 5:8. În aceste versete este recunoscut „folosul temporar” sau „avantajele”. Niciodată nu se face referire explicită la urmările sau recompensa trudei sau activităților omenești.

ARANY János

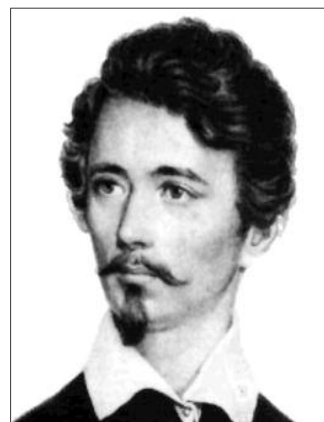
Cântec despre bătrâneţe

Am îmbătrânit - Dumnezeu mă vede! -,
Toată lumea-mi zice „nene”,
Dar cincizeci de ani încă n-am împlinit.
O flamură albă-mi flutură pe creştet. Blajină,
Înaintea timpului se-nclină,
Pace parcă implorând cu glas spăşit.

Cei de-un leat cu mine, ca nişte brazi,
Bărbaţi în putere-s şi azi.

Deosebire

Necazurile-n tinereţe trec de obicei uşor:
Găseşti, să scapi de ele, mereu ajutor.
La bătrâneţe însă creşte numărul lor
Şi-ncet-încet devin un cor asurzitor.

PETŐFI Sándor

Dacă nu iubeşti, inima-ţi îngheaţă

Dacă nu iubeşti, inima-ţi îngheaţă,
Iar dacă iubeşti, focul o înhaţă.
Între aste două rele puse faţă-n faţă,
S-aleg nimeni nu mă-nvaţă.

Traducere din maghiară
Alexandru MĂLĂESCU

Fericit cel ce caută

După un parcurs semnificativ în poezie, încununat cu premii literare, după ce o perioadă lungă de timp numele **Silviei (Petre) Grigore** a fost, fără îndoială, legat de statutul de poetă, la sfârşitul anului trecut ea lansează pe piaţa de carte primul roman, adus în atenţia publicului de **Editura Smart Publishing** (Bucureşti, 2019).

Aşteptam cu un fel de curiozitate luminoasă apariţia acestei cărţi, pe care Silvia Grigore a anunţat-o pe una din reţelele de socializare.

Pe facebook şi în altă viaţă este romanul pe care autoarea îl propune cititorilor acestui mileniu, surprinzând dinamica şi deprinderile celor care caută cărţi cu informaţii precise, cu un discurs epic alert, fluent, convingător, conectat la modul în care astăzi poate fi receptată literatura.

Înainte ca cititorul să alunece în poveste, el este întâmpinat de o introducere, în care autoarea explică motivaţia

acestui demers literar, şi este încurajat să descopere, şi să-şi descopere, lumea interioară (acea intimitate autentică), precum şi celelalte faţete ale fiinţei sale.

Ţesătura acestui roman, aşa cum precizează şi autoarea încă de la început, este „viaţa pur şi simplu, cu bune şi cu rele, cu tot ce ţine de umanul şi socialul vieţii pe Pământ.” Este o poveste plină de pasiune, consumare de sine, dăruire pe de o parte, refuzare de cealaltă parte, instinct greu de controlat, frustrări şi anxietăţi, urmate de introspecţii şi elanuri ale sufletului care, pe zi ce trece, se descoperă, se neagă, apoi se transformă – de fapt, îşi regăseşte perfecţiunea, rostul, sensul.

Personajele centrale ale romanului sunt conturate la început misterios, apoi le sunt construite personalităţile, cu dimensiunile lor emoţionale, psihologice. Două personaje sunt aduse laolaltă de jocul fascinant care se derulează pe facebook.

Dialogurile funcţionează natural, secvenţă cu secvenţă, gradate în aşa fel încât cititorul să fie prins în povestea în care miza este de fapt reamintirea, redescoperirea şi mai ales „creşterea în înţelepciune”.

Crina, Sasha, iar într-un plan mai îndepărtat, Edith, sunt personajele introduse în atmosfera cărţii, în calmul ei de început, tulburat apoi de emoţia, fragilitatea şi suferinţa care încă mai poartă urmele unui teritoriu situat la mare distanţă, ce se destramă cu greu.

Tensiunea textului este sporită surprinzător, de la un capitol la altul, compoziţia este aproape matematică, niciun amănunt nu este lăsat la voia întâmplării. În plus, ca un fundal neaşteptat, pe tot parcursul romanului se mişcă un val de sensibilitate natural, firesc, care îmbrăţişează şi intensifică emoţia, creând un univers subtil, şi completează, împreună cu sunetul particular al cărţii, spaţiul construit cu migală de autoare.

Amintind de sunetul cărţii, pentru că acesta este de fapt ritmul interior al autorului, simt că are o rezonanţă aparte, dulce-nostalgică, în care revine constant muzica *gitano*, pasională, a grupului Gipsy Kings.

Preocupările spirituale ale Silviei Grigore, încrederea căpătată în urma studiului ştiinţelor spirituale, dar şi un exerciţiu evident în acest sens adaugă un plus modului în care autoarea pune în valoare mesajul cărţii. Ea se numără printre cei care au avut puterea să parcurgă pe jos 113 km din *El Camino*, urmând drumul iniţiatic al Sfântului Apostol Iacob până la Catedrala Santiago de Compostella, din nordul Spaniei.

Meditaţia, autoanaliza, o privire obiectivă asupra adevărurilor incomode, împăcarea cu sine şi cu trecutul sunt teme pe care personajele le experimentează într-o înlănţuire de întâmplări care le complică vieţile până în punctul în care se simte că pojghiţa de gheaţă de deasupra apei este atât de subţire, încât nu mai este timp de îndoială, de şovăire, de dat înapoi. Numai o desprindere abruptă din terenul steril al unei vieţi mediocre, al pierderii de sine, poate fi colacul de salvare. Sasha, personajul măturat de vânturile aspre ale lumii noi, care, asemenea nenumăraţilor imigranţi, şi-a croit un drum anevoios spre o Europă a contrastelor, a proiectelor grandioase, dar şi a dezamăgirilor, are de făcut alegeri dificile. În ciuda decepţiilor, în ciuda frustrărilor care l-au cufundat în neîncredere, în momentul în care reuşeşte (ajutat de Crina) să depăşească aceste obstacole, soarta întoarce către el faţa sa luminoasă:

„Nu există căutare care să nu fie răsplătită. Pe lumea asta nimic nu se obţine uşor, iar cunoaşterea, cu atât mai mult.” (pag. 149)

Pe facebook şi în altă viaţă nu este un roman cu un happy-end hollywoodian, aşa cum am fi tentaţi să-l percepem, are mai degrabă un final în care cititorul este invitat să adauge ceva sau nu. Este o fereastră deschisă, o oglindă care ne arată chipul.

Cartea Silviei Grigore îşi atinge scopul, reflectând paradoxurile sufletului şi ale minţii, încurajând cititorul la o nouă perspectivă, la explorarea obiectivă a vieţii, ca modalitate de regăsire şi reconstruire a ei.

Liliana RUS

S-au întâmplat la Centrul Cultural Piteşti

■ 9 ianuarie: Medalionul literar cu tema ”La ceas centenar – scriitorul Mihai Ghițescu”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Fundația Literară Liviu Rebreanu.

■ 13 ianuarie: Simpozionul sub genericul „Dor de Eminescu”, dedicat Zilei Culturii Naționale. Prelegerea cu tema „Eminescu și Societatea secretă Carpații pentru unirea tuturor românilor în hotarele Daciei Mari”, susținută de col. prof. univ. dr. George Ene, scriitor eminescolog. Recitalul liric ”Dor de Eminescu”, susținut de prof. Cornelia Ghinea și lt.col. Constantin Mândruță. Vernisajul expoziției de metaloplastie sub genericul „In Memoriam Eminescu”, de artistul plastic Constantin Samoilă. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Asociația „Organizația Județeană Argeș Basarab I a Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere”.

■ 14 ianuarie: Lansarea cărții cu titlul „Teologie, Filosofie și Drept – Studii, Eseuri, Scrisori”, de conf. univ. dr. Marius Andreescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ 15 ianuarie: Colocviul cu tema „Istorie și Literatură”, susținut de membri ai Filialei Pitești a Uniunii Scriitorilor din România. Eminescu și istoria națională. Scriitori validaţi în Filiala Pitești a U.S.R. Constituirea Reprezentanţei Târgoviște a Filialei. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Uniunea Scriitorilor din România – Filiala Pitești. Coordonatori: președintele USR Pitești, prof.univ.dr. Nicolae Oprea, poetul Mircea Bârsilă, scriitorul Jean Dumitraşcu.

■ 16 ianuarie: Prelegerea cu tema „Deschiderea către Iordania”, susținută de E.S. Ambasadorul Regatului Hașemit al Iordaniei în România, Sufyan Qudah, în cadrul proiectului cultural-educativ „Ferestre culturale”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Clubul Româno-Arab de Cultură și Presă. Coordonator: jurnalistul Ahmed Jaber.

■ 20 ianuarie: Spectacolul de teatru cu titlul „Sărăcie”, adaptare după piesa dramaturgului francez Rue Pergolese, susținut de actrița Marilena Botiș. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ 21 ianuarie: Dezbaterea interactivă cu tema „Sănătatea abordată prin terapiile românești”, susținută de doctor în științe, fizioterapeut Petruța Daniela Mihăilescu. Organizator: Centrul Cultural Pitești

■ 22 ianuarie: Simpozionul Național sub genericul ”Actualitatea lui Eminescu la 170 de ani de la naștere”, susținut de eminescologi, critici și istorici literari: Nicolae Georgescu, Doina Rizea, Lucian Costache, Mircea Bârsilă, George Ene, Mihai Barbu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ 23 ianuarie: Cenaclul Armonii Argeșene. Lansarea noului număr al revistei literare Cuvântul Argeșean (nr. 1/2020). Organizatori: Centrul Cultural Pitești, Liga Scriitorilor Români-Filiala Argeș și redacția revistei literare „Cuvântul Argeșean”.

■ 27 ianuarie: Proiectul cultural-educativ „Colocviile Municipiului Pitești”. Organizator: Centrul Cultural Pitești. Coordonator: dr. Marin Toma.

■ 28 ianuarie: Prelegerea cu tema „Sensuri și semnificații ale existenței în știință, teologie și drept”, susținută de conf. univ. dr. Marius Andreescu, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Cultură și Credință în Societatea Contemporană”. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ 29 ianuarie: Prelegerea cu tema ”Adevărul unui poet - Tolis Nikiforon”, susținută de prof. Nadia Anastasiadou, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul ”Scriitori greci contemporani”. Organizatori: Centrul Cultural Pitești și Uniunea Elenă din România-Filiala Pitești.

■ Clubul literar-artistic Mona Vâlceanu. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ 30 ianuarie: Dezbaterea interactivă cu tema „Iubirea de sine”, susținută de psihologul Natalia Drăgoescu, în cadrul proiectului de dezvoltare personală sub genericul „Personalitatea de la A la Z”. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

■ 31 ianuarie: Întâlnire literară cu scriitoarea Adriana Soare-Zăpăstrit, în cadrul proiectului cultural-educativ sub genericul „Povești de viață-povești de suflet cu Denisa Popescu”. Organizator: Centrul Cultural Pitești.

APARIŢII EDITORIALE: Revista lunară de literatură Cafeneaua literară (nr. 1/2020), Revista lunară de cultură Argeș (nr. 1/2020), Revista literară Cuvântul Argeșean (nr. 1/2020), Publicația lunară Informația Piteștenilor.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti
sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a **Primăriei municipiului Piteşti**

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Secretar de redacție: Simona FUSARU

Redactori:
Lucian COSTACHE
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Lucian PÂRVULESCU

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

Denisa POPESCU

****

Există și frunze fericite să cadă.
Sunt frunzele care nu mai pot cânta,
Care nu mai pot ține umbră,
Care nu se mai pot legăna.
Freamătul, pentru ele,
E o suferință adâncă.
Și-atunci, încredințate
Că nădejdea lor e în altă parte,
Cad întâi din timp,
Apoi din lumină,
Fără să mai simtă.
Cad o dată, cad greu,
De parc-ar cădea din Dumnezeu.

****

Ți-a fost dor mereu de ceilalți.
De tine nu ți-a fost dor niciodată.
Până astăzi, până acum,
Când ce e vechi e prea vechi
Și când te-a ajuns, în sfârșit,
Îngerul din urmă pe drum.
Mergi lângă el.
Știi că mergi, de fapt, lângă tine.
Dacă vrei, dacă ai curaj,
Îl poți îmbrățișa.
Abia așa vei afla
Cât ți-ai lipsit.
Abia așa, ca un prunc,
Liniștit, cu tine te vei împăca.

****

Liniştea e tărâm sau e trecere?
E pământ sau e apă?
Cât din mine mai poate
În linişte să încapă?
La care poartă să bat,
Căror ochi să m-arăt,
Ce să promit,
Ca să mă întorc acolo
Unde nu răsare nimic,
Pentru că nimic
Încă n-a asfințit?

****

Melancolii purpurii,
Melancolii caramel
Și un suspin de scorțișoară.
Inima toamnei e-o stradă
Pe care treci prima oară.
Nici prea largă
Și nici prea lungă,
Nimeni din urmă
Să nu te-ajungă.

****

Prin capilare de fum,
Ni se trimit mereu vești
Din Lumea de Sus.
Noi nu înțelegem decât
Că de răsărit
Ne desparte mereu
Un apus.